

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Tarptautinio verslo studijų programa

Kodas 62103S101

JONAS JAKŠTYS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO REGULIAVIMO
SISTEMŲ POKYČIAI**

Kaunas 2007

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

JONAS JAKŠTYS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO REGULIAVIMO
SISTEMŲ POKYČIAI**

Darbo vadovas _____
(parašas)

(darbo vadovo mokslinis laipsnis,
mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Kaunas 2007

TURINYS

TURINYS.....	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS	6
1. VERSLO REGULIAVIMO TEORINIAI SPRENDIMAI.....	8
1.1. Verslo sąvoka ir esmė.....	8
1.2. Ekonomikos reguliavimo teoriniai aspektai	10
2. DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO SISTEMOS	25
2.1. Verslo steigimo ypatumai Didžiojoje Britanijoje.....	25
2.2. Verslo steigimo ypatumai Lietuvoje.....	39
3. DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO REGULIAVIMO SISTEMŲ TYRIMAS	48
3.1. Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo sąlygų tyrimas.....	48
3.2. Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo sistemų ypatumai	48
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	58
SUMMARY	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	61
PRIEDAI	65

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ERPF - Europos regioninės plėtros fondas.

ESF - Europos socialinis fondas.

IC - Inovacijų centras.

INVEGA - Investicijų ir verslo garantijos.

LAAIF – Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas.

LEID - Lietuvos eksporto ir importo draudimas.

SF - Sanglaudos fondas.

SVĮ - Smulkios ir vidutinės įmonės.

TP – Technologijų parkas.

VI – Verslo inkubatorius.

VIC – Verslo informacinis centras.

JK – Jungtinė Karalystė.

DB – Didžioji Britanija.

LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

PAVEIKSLAI

1 pav. Verslo funkcijos.....	9
2 pav. Verslininkystės rūšys	10
3 pav. Verslo reguliavimo priemonės.....	18
4 pav. Verslo reguliavimo formos ir metodai.....	21
5.pav. Valstybinio reguliavimo mechanizmo principinė schema.....	22
6 pav. Organizacijos teikiančios pagalbą Didžiojoje Britanijoje.	27
7 pav. Positive minds siūloma parama Didžiojoje Britanijoje	29
8 pav. Įmonių formos Didžiojoje Britanijoje	31
9 pav. Didžiojoje Britanijoje esančios verslo reguliavimo priemonės	34
10 pav. Užsienio prekybos reguliavimo metodai	37
11 pav. Lietuvoje esančios verslo formos	40
12 pav. Organizacijos teikiančios lengvatas ir paskatas verslui.....	44
13 pav. Nacionaliniai paramos fondai.	46
14 pav. Įmonės steigimo schema JK ir Lietuvoje.....	49

LENTELĖS

1 Lentelė Pajamų mokestis (individualiems verslininkams).....	35
2 Lentelė Pelno mokestis (Ltd).....	35
3 Lentelė II ir UAB įkūrimo išlaidos Didžiojoje Britanijoje.....	51
4 Lentelė II ir UAB įkūrimo išlaidos Lietuvoje	55
5 Lentelė Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo įmonių steigimo ypatumai	57

IVADAS

Lietuva šiuo metu yra viena sparčiausiai, ekonominiu požiūriu, besivystanti valstybė. Tačiau verslas Lietuvoje yra pakankamai suvaržytas įvairiais verslo reguliavimo sistemos būdais. Todėl daugeliui Lietuvos besikuriančių ir jau veikiančių įmonių iškyla įvairių neaiškumų dėl mokesčių, įvairių leidimų (licencijų) ir kitų su įmonės administravimu ir valdymu susijusių klausimų. Įmonės pasigenda informacijos, kvalifikuotos (nemokamos) pagalbos, nes juk naujai besikuriančiai įmonei yra svarbus kiekvienas centas ir laikas, kurį jos eikvoja ieškomas atsakymų į joms rūpimus klausimus. Lietuva norėdama padaryti patrauklia verslo aplinka savos šalies verslininkams ir užsieniečiams turėtų semtis verslo reguliavimo patirties iš tų valstybių, kurių ekonomikos lygis yra aukščiausias. Viena tokių valstybių yra Didžioji Britanija.

Tyrimo objektas - Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo reguliavimo sistemos.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo reguliavimo sistemas.

Siekiant darbo tikslo, keliami šie uždaviniai:

- Atskleisti verslo sąvokos esmę.
- Išanalizuoti verslo reguliavimo teorijas.
- Atlikti Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo reguliavimo sistemų palyginimą.
- Atskleisti Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo reguliavimo sistemų skirtumus.
- Išnagrinėti Didžiojoje Britanijoje ir Lietuvoje paramą verslui teikiančias organizacijas.

Hipotezė – Didžiosios Britanijos verslo reguliavimo sąlygos yra palankesnės verslui plėtoti nei Lietuvoje.

Darbo struktūra. Įvade yra trumpai apibūdinama problema, kuri buvo analizuojama ir paaiškinama, kaip ji bus sprendžiama. Pirmame skyriuje pateikiama įvairių autorių nuomonė apie verslo sąvoką. Valstybės poveikį verslui taip pat yra aprašomi verslo finansavimo būdai. Ekonominės verslo reguliavimo teorijos Antrame skyriuje aprašomos Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo sistemos, įmonių statusai, organizacijos teikiančios pagalbą verslui, kokios veikia mokesčių sistemos. Trečiame skyriuje yra aprašomas tyrimas: aprašomi įmonių kūrimo būdai tiek Didžiojoje Britanijoje, tiek Lietuvoje, kiek užtrunka laiko įkūrimas, kiek kainuoja, kokie mokesčiai, kokios pagalbos teikiamos naujoms įmonėms. Nustatyta kas jau įdiegta Lietuvoje ir ka būtų galima dar patobulinti.

Išvados ir pasiūlymuose yra apibendrinti viso darbo rezultatai, pateikti pasiūlymai valstybės pagalbos smulkiam ir vidutiniam verslui teikimo efektyvumui užtikrinti.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros, šaltinių analizė. Šio tyrimo metodo tikslas - apibrėžti verslo sampratą įvairių autorių požiūriu, įvertinti valstybės vaidmenį plėtojant ir skatinant verslą, nustatyti verslo rėmimo šaltinius ir formas.
- Periodinių leidinių analizė.
- Duomenų grupavimas.

Darbe naudoti literatūros šaltiniai. Darbe panaudoti 58 šaltiniai. Svarbiausia mokslinė literatūra: Leonienė B. Verslo pradmenys (1998); Juozaitienė L., Steponkienė J.. Verslo vadybos įvadas. Kokomoji knyga (2002); Gronskas V.. Verslo ekonomika (1993); Kolpingo kolegija . smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į europos sąjungą kontekste. mokslinės praktinės konferencijos pranešimų medžiaga (2002); Simanavičienė Ž. Verslo administravimas(2003); Gilpin R. Tarptautinių santykių politinė ekonomija. (1998); Glueck William F. Business Policy and strategic Management. – McGraw-Hill. Inc., (1990); Gosudarstvenoje regulirovanije rinočnoi ekonomiki. (2001); Klimašauskienė D. Vyriausybės vaidmuo rinkos ekonomikoje (1998); Gide ir Rist. Ekonominių teorijų istorija (1932); Dedelienė Smulkus ir vidutinis verslas (1998); Brazauskienė R., Brazauskas S., Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros Lietuvoje teisinės sąlygos (1999); Simanavičienė Ž. Smulkaus ir vidutinio verslo vystymosi problemos Lietuvoje. Ekonomika ir vadyba – 98. Tarpt. konf. praneš. medž. (1998); Stokes , Ch. Stokes Fl. Small business management, (1992); Paliulytė R. Ekonominės minties istorija. (1997); Europos komitetas. Verslo steigimas Europos Sąjungos šalyse (2002); HEILBRONER R. *Didieji ekonomistai*. (1995); Simanavičienė Ž. Valstybinis verslo reguliavimas. (2002); Simanavičienė Ž. Verslo administravimas. (2003); F.A. fon Hajekas „, Kelias į vergovę“ (1991); Verslo inkubatorių vadyba. Metodinė priemonė. (2001);

Darbo praktinė ir teorinė reikšmė. Atlikus tyrimą buvo nustatyta su kokiais sunkumais susiduriama steigiant įmones Didžiojoje Britanijoje ir Lietuvoje. Atliktas įmonių įsteigimo proceso palyginimas ir pasiūlyti problemų sprendimo būdai.

Darbo struktūros paaiškinimas. Darbą sudaro trys skyriai, išvados ir pasiūlymai. Darbą sudaro 57 p., darbe yra 14 paveikslų 5 lentelės, panaudota 60 literatūros šaltinių.

1. VERSLO REGULIAVIMO TEORINIAI SPRENDIMAI

Pagal tai kokia valstybėje ekonominė būklė galima spresti ar verslas yra labai suvaržytas reguliavimo priemonėmis, nes verslas turi didžiausią jėgą įtakojant spartų ekonomikos augimą.

1.1 Verslo sąvoka ir esmė

Dabartinėje literatūroje yra pateikiamos įvairios verslo sampratos. Pagal Leonienę Birute **verslas**- tai veikla , kuria užsidirbama pragyvenimui gaminant **prekes** ar teikiant **paslaugas**, kitiems visuomenės nariams.

Prekė – plačiai vartojamas ūkinės veiklos rezultatas, skirtas mainams. Tai apčiuopiami, matomi, verte turintys daiktai (Leonienė B 1998).

Paslaugos – ūkinės veiklos rezultatas, tiesiogiai tenkinantis materialius ar nematerialius visuomenės narių poreikius, tai neapčiuopiami vertingi dalykai.

V.Gronskas, verslą lygina su dvisparniu paukščiu, kurio vienas „sparnas“ - produktų bei paslaugų gamyba, o kitas - komercija. Jei bent vienas iš šių "sparnų" nedirba tolygiai ir užtikrintai, jei "sparnai" ne atitinka vienas kito - verslas negali normaliai funkcionuoti ir yra pasmerktas žlugti (Gronskas, 1993, p. 9).

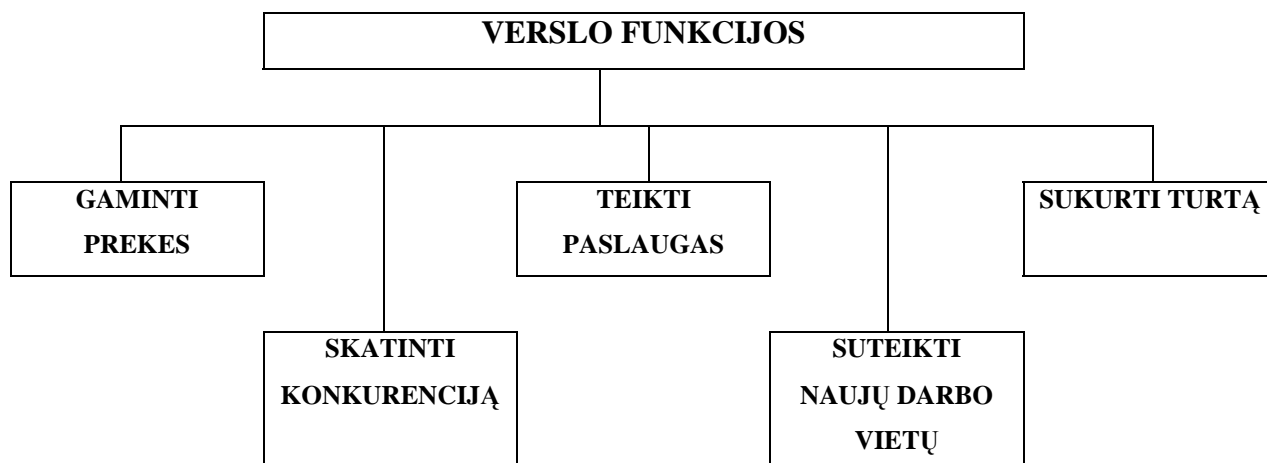
A. N. Azrilijanos išleistame žodyne “Bolšoj ekonomičeskij slovar” rašoma, kad verslas tai ekonominė veikla, duodanti pelną, t.y. bet kokia veiklos rūšis, nešanti pajamas arba asmeninę naudą” (Azrilijana, 1999, p. 333).

C. Pass‘o, B. Lowes‘o ir L. Davies‘o išleistame žodyne teigiama, kad “verslas – prekių ir paslaugų šaltinis. Ekonomikos teorijoje verslas vertinamas dvejopai: pirma, jis įeina į rinką kaip prekių ir paslaugų gamintojas jas perkantiems namų ūkiams; antra, jis perka iš namų ūkių gamybos išteklius, kad gamintų tas prekes ir teiktų paslaugas ”(Pass, Lowes, Davies, 1997, p. 530).

“Dictionary of business and management” verslo samprata pateikta ekonominiu požiūriu – „tai prekių, paslaugų pirkimas ir pardavimas“. Finansiniu požiūriu – „tai privataus asmens, bendrovės arba organizacijos veikla, apimanti gamybą, komerciją” (Rosenberg, 1983, p. 76.).

Juozaitienė L. ir Steponkienė J., išskiria keturias naudos formas, kurias visuomenei teikia verslas:

- Skatina ekonomikos augimą.
- Didina našumą.
- Kuria naujas technologijas, produktus, paslaugas.
- Skatina rinkos konkurenciją (Juozaitienė, Steponkienė, 2002, p. 10).

Šaltinis: Leonienė B. (1998) Verslo pradmenys Kaunas Poligrafija ir informatika 1998. p.222

1 pav. Verslo funkcijos

K. Lukoševičius; B. Martinkus išskiria šiuos pagrindinius **verslo ekonominius principus**:

- Pasirinkimo rinkoje laisvė ir konkurencija - verslininkui suteikia galimybę laisvai pasirinkti ūkinės veiklos sritį, t.y. ką gaminti bei realizuoti, tiekėjus, rinką, laiką ir kt. Tai sąlygoja konkurenciją ir nulemia verslo sėkmę.

- Prekinių mainų abipusė nauda pirkėjui ir pardavėjui - pagrįsta savanoriškais mainais tarp rinkos dalyvių: pardavėjas prekiniuose mainuose atiduoda mažesnės vertės prekę ir gauna didesnės vertės, o pirkėjas gauna didesnės vertės prekę negu už ją atidavė. Pažeidus šį principą silpnėja verslo efektyvumas ir krenta jo prestižas.

- Pelno siekis - skatina didinti verslo efektyvumą, tinkamai panaudoti turimus ekonominius išteklius, kuo geriau organizuoti savo veiklą, siekti gauti pelną ir mažinti nuostolius.

- Gamybinės komercinės veiklos paslaptis – svarbu laikytis komercinės veiklos paslapties.

Komercinės veiklos sėkmė priklauso nuo tam tikros informacijos tai yra nuo specifinės informacijos, kurią verslininkai kaupia. Ši informacija yra verslininkų turtas ir jis negali būti veltui dalinama (Lukoševičius, Martinkus, 2001, p. 21-22).

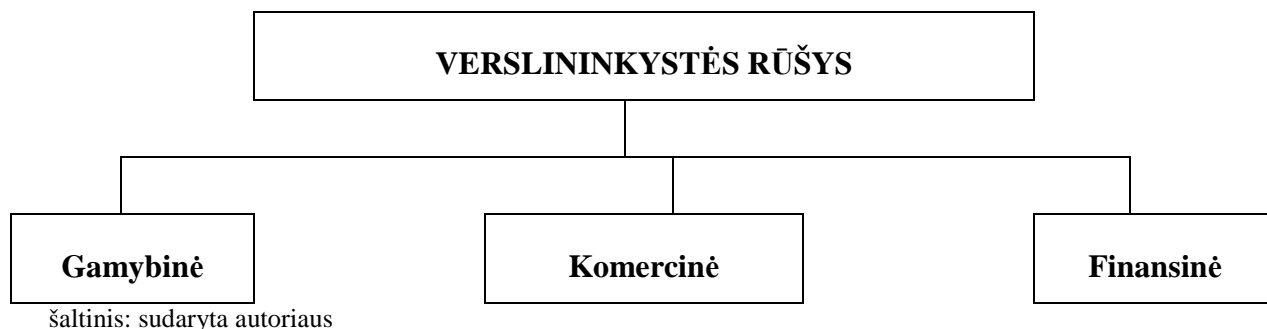
Dauguma autorių pagal veiklos pobūdį išskiria tris **verslininkystės rūšis** (žiūrėti 2 pav.):

- Gamybinė, kai perkamos žaliavos ir medžiagos, iš kurių gaminamos prekės. Gamybinė verslininkystė – pagrindinė verslo rūšis, apimanti prekių gamybą ir vartojimą, bei paslaugų teikimą.

- Komercinė, kai perkamos prekės, turint tikslą jas parduoti. Komercinei verslininkystei būdingos prekių – pinigų, prekybos – mainų operacijos, kurios vykdomos sudarant pirkimo ir pardavimo sandorius.

- Finansinė, kai prekiaujama pinigais, valiuta, vertybiniais popieriais. Čia pirkimo ir

pardavimo objektas yra ypatingos prekės – pinigai, valiuta, vertybiniai popieriai.

2 pav. Verslininkystės rūšys

Pagal B. Martinkų galima išskirti ketvirtą verslininkystės rūšį– pramoginę, kai įmonių veikla susijusi su turizmu, kultūra, radijo ir kt., (Martinkus, 1999, p. 19).

Ž. Simanavičienė teigia, kad ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse papildomai išskiriama konsultacinės verslininkystės rūšis, kuri apima mokamų patarimų, pagalbos, rekomendacijų teikimą, įskaitant problemų ir galimybių įvertinimą (Simanavičienė, (2002), p. 22).

Visos verslininkystės rūšys: komercinės, finansinės gamybinės, pramoginės ir konsultacinės yra savarankiškos, bet tuo pačiu ir susijusios, viena kitą papildančios. Visas jas dar galima klasifikuoti pagal įvairius požymius: pagal nuosavybės formas, steigėjų skaičių, samdomų darbuotojų skaičių; pelningumą ir t.t.

Remiantis S. Mercardo, R. Welford, K. Prescott galima pastebėti, kad išskiriama labai daug skirtingų verslo formų ir rūšių: vidinis ir tarptautinis, smulkus ir stambus, užsienio ar vietinių savininkų. Šie autoriai nurodo, kad verslą klasifikuoti galima pagal penkis kriterijus: rinkos dydį, apimtį, sektorių, nuosavybę ir teisinę formą (Mercardo,Welford,Prescott, 2001,p. 2-3).

Ekonomikos vystymosi požiūriu, labai svarbus yra verslo klasifikavimas pagal jo apimtį arba įmonių dydį. V. Gronsko (Gronskas, 1993, 17-20) ir V. Sūdžiaus (Sūdžius, 2001, p. 88-90) pateikta verslo formų įvairovė gali būti dar gausesnė ir papildyta įvertinus konkrečias sąlygas. Galima sudaryti labai įvairią verslo formų klasifikaciją suskirstant į smulkų, vidutinį ir stambų verslą.

Smulkus ir stambus verslas skiriasi atliekamu vaidmeniu ūkio ekonomikoje, skirtingos darbų apimtys reikalauja skirtingo kapitalo kaupimo, skiriasi jų socialinė reikšmė, nevienodas sugebėjimas greitai reaguoti į besikeičiančią rinką, skiriasi rizikos laipsnis.

1.2 Ekonomikos reguliavimo teoriniai aspektai

Valstybės institucijų kišimasis į verslą ir ekonomikos reguliavimas visuotinai

pripažįstamas vienu iš pagrindinių verslą ribojančių veiksnių.

Reguliavimo prigimtis. Egzistuoja du būdai žmonių poreikiams visuomenėje patenkinti. Vienas jų yra ekonominis – laisva gamyba ir laisvi prekių mainai. Šis būdas grindžiamas individų laisvės ir laisvo pasirinkimo bei apsisprendimo principais, t.y. laisvos rinkos principais. Kitas būdas yra politinis – valstybinis gėrybių (vertės) nusavinimas ir perskirstymas. Pastarasis įmanomas tik įtvirtinant valdžios institucijų hegemonija ir rinkos dalyvių paklusnumą. Ekonomikos reguliavimą gimdo politikų valia vykdyti lėšų perskirstymą tarp visuomenės narių bei prisiimti atsakomybę už ekonomikos augimą ir piliečių saugumą bei gerovę. Reguliavimas pasirenkamas kaip priemonė patenkinti grupės žmonių poreikius, jų įsivaizduojamą teisingumą – apribojant kitų žmonių veiklos laisvę ir galimybes naudotis savo nuosavybe. F. Hayekas knygoje “Kelias į vergovę” pažymi, kad “ekonominė kontrolė yra priemonių visiems mūsų tikslams kontrolė” (Fon Hajekas F.A., 1991). Šiandien dažnai paminima, kad visuomenės pagrindas yra žmogus, o ne valstybė. Jei į valstybę žiūrima ne kaip į priemonę žmonėms siekti gėrio, o kaip į savaiminį gėrį – tuomet priemone ir būtinos kontrolės objektu tampa pats žmogus ir visa jo veikla. Jei valdžiai užkraunama atsakomybė už individų gerovę, jai neišvengiamai suteikiama teisė ir galia riboti jų prigimtines teises, o kartu ir visas iš jų išplaukiančias laisves. Tai tiesus kelias į valstybės hegemoniją, kelias nuo rinkos į žmonių ir ekonomikos administravimą, į totalinę valstybės priežiūrą ir kontrolę (Laisvosios rinkos institutas, 2006).

Ekonominis liberalizmas. Daugiau kaip pusantro šimto metų liberalizmo, nacionalizmo ir marksizmo ideologijos laiko padalijusios žmoniją. Šitie trys moraliniai ir intelektualiniai požūriai konfliktuoja dėl rinkos vaidmens bei reikšmės visuomenės ir ekonomikos reikalų organizacijoje.

Liberaliosios ekonomikos ir politikos teorijos atsiranda iš grupės tam tikrų vertybių. Šiuolaikiniame pasaulyje tos politinės ir ekonominės vertybės pasirodė kartu (Lindblom, 1977). Liberaliosios ekonomikos teorija pasisako už laisvąją rinką ir kuo mažesnę valstybės kišimąsi į jos reikalus. Liberaliosios politikos teorija gina individų lygybę ir laisvę.

Liberalusis požūris į politinę ekonomiją yra įdiegtas ekonomikos disciplinoje Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos valstijose ir Vakarų Europoje. Nuo Adamo Smitho iki dabartinių jų pasekėjų liberalieji mąstytojai nuosekliai laikėsi tų pačių tam tikrų prielaidų ir įsitikinimų dėl žmonių, visuomenės ir ekonominės veiklos prigimties ir pobūdžio. Išskiriamos šios liberalizmo formų:

- Klasikinis.
- Neoklasikinis.
- Keyneso.
- Monetarinis.

- Austriškasis.
- Racionalių lūkesčių ir t.t.

Jų amplitudė labai plati - nuo atiduodančių pirmenybę lygybės idėjai ir linkstančių prie socialdemokratinės pakraipos bei pritariančių valstybės kišimuisi siekiant šio tikslo, iki tų, kurie itin pabrėžia laisvės svarbą ir pasisako prieš valstybės kišimąsi į ekonomiką, nors dėl to ir nukenčia socialinė lygybė. Liberalizmą galima apibūdinti kaip doktriną ir grupę principų rinkos ekonomikai organizuoti, bei valdyti, norint pasiekti patį aukščiausią efektyvumo, ekonominio augimo ir asmens gerovės lygį (Gilpin R. 1998).

Neoklasikinis požiūris. Neoklasikinės krypties mokslininkai didelį dėmesį skiria pasiūlos, o kartu ir gamybos veiksnių, tarp kurių išsiskiria verslininkystė, efektyvumo analizei. Pagrindinis verslininkystės stimuliavimo būdas – vykdoma mokesčių politika. Todėl neoklasikai ir siūlė iš esmės ją pakeisti, sumažinant mokesčių dydį daugumai turtingų gyventojų. Buvo laikoma, kad vystant gamybą bei ekonomikai išeinant iš stagnacijos, valstybės biudžetas su mažesniais mokesčių dydžiais pasipildytų labiau (Heilbroner R., 1995).

A. Maršalas A. Marchall, V. S. Dževonsas, L. Robinsas, Dž Midas, F. Naitas, H. Simonsas, M. Fridmanas visi jie priklauso *Neoklasikinės* krypties. Šios krypties atstovai gina laisvosios verslininkystės idėją. Jų nuomone privatus ūkininkavimas ir neribota konkurencija yra svarbiausia pažangos ir augimo jėga. Neoklasikai reiškinių tyrinėjimus, grindžia mikro ekonomika (Simanavičienė Ž., 2003). Ekonomikos valstybinio reguliavimo teorijos koncepcijos visada apibūdinamos jų metodologija ir tuo kaip jos traktuoja rinkos koordinuojančio mechanizmo esmę ir vaidmenį. Mažiau neoklasikinės teorijos atstovus domina socialinio išsivystymo klausimai, istorinio požiūrio analizė. Neoklasikinės mokyklos atstovų tikslas "ekonominio žmogaus", firmos, ūkio tyrinėjimas. Jų nuomone pagrindinis žmogaus veiklos stimulus yra asmeninis interesas. Ekonomika nagrinėjama kaip pusiausvyra ir harmoninga sistema, kurioje visų jos dalyvių racionalus egoizmas laisvos konkurencijos sąlygomis skatina maksimalų visos visuomenės gerovės vystymąsi. Rinkos variklis yra kapitalistas verslininkas, nuo kurio sėkmingos ir pelningos veiklos priklauso visų kitų gyventojų grupių ir visos valstybės klestėjimas. Tiesioginis valstybės kišimasis į ekonomiką neoklasikinės krypties ekonomistų traktuojamas kaip rinkos sistemos reguliavimo galimybių sunaikinimas. Neoklasikai manė, kad valstybės veikla tikslinga turi būti tokiose srityse, kaip:

- įstatymų ir tvarkos apsauga;
- nuosavybės teisių apsauga;
- konkurencijos palaikymas;
- pinigų cirkuliavimo palaikymas;

- mokesčių politikos, skatinančios verslininkystę, įgyvendinimas.

Daugelis neoklasikinės krypties atstovų pabrėžė, kad bet kurioje veikloje valstybei nevalia ignoruoti rinkos ekonomikos dėsnių. Jų nuomone, labai atsargiai derėtų vertinti bankrutuojančių įmonių sanavimo pasiūlymus. Dirbti reikia pagal rinkos dėsnius, tuo tarpu bankrutuojančių įmonių sanavimas trukdo "sveikai" ekonomikai.

W.Eukenas, vokiečių ekonomistas, griežtai pasisakė prieš savo kolegų bandymus nustatyti ekonomikoje galimą valstybinio reguliavimo dydį. Jo nuomone, valstybė iš esmės nesugeba vadovauti ekonominiams procesams (Simanavičienė Ž., 2003).

Neoklasinės krypties mokslininkai didelį dėmesį skiria pasiūlos (kadangi paklausa, jų nuomone, išsivysto iš pasiūlos), o kartu ir gamybos veiksnių, tarp kurių išsiskiria verslininkystė, efektyvumo analizei. Pagrindinis verslininkystės stimuliavimo būdas yra valstybės vykdoma mokesčių politika. Todėl neoklasikai ir siūlė iš esmės ją pakeisti - sumažinti mokesčių dydį daugumai turtingų gyventojų. Manyta, kad vystant gamybą, ekonomikai išeinant iš stagnacijos, valstybės biudžetas labiau pasipildytų mažinant mokesčius.

Ryšciausias neoklasikinės teorijos įgyvendinimo pavyzdys gali būti siejamas su JA V prezidento R.Reigano pirmųjų ketverių metų prezidentavimu. Aukščiausias mokesčių tarifas buvo sumažintas nuo 70 iki 50%, ir mokesčių tarifai tapo mažiau progresyvūs. Per kitą prezidentavimo laikotarpį R.Reiganas mokesčių tarifus sumažino iki 38%. Tai leido JAV ekonomikai devintą dešimtmetį įveikti stagnaciją ir įžengti į ekonominio augimo laikotarpį (Fon Hajekas F.A. 1991).

Monetarinis požiūris. Čikagos profesorius M.Fridmanas, sukūręs savo pinigų teoriją, pasiūlė infliacijos įveikimo programą. Jo sukurta teorija įėjo į ekonominės minties istoriją kaip "*monetarizmo*" teorija. M. Fridmano koncepcijos pagrindą sudaro vadinamoji kiekybinė pinigų teorija, populiari ekonomistų-neoklasikų dar nuo XX a. pradžios. Pagal šią teoriją apyvartoje esantis pinigų kiekis tiesiogiai veikia prekių kainas. Tai reiškia, kad pinigai atlieka paklausos valdymo funkciją, o per ją reguliuoja ir ūkinius procesus.

M.Fridmanas gynė mintį apie pinigų pastovumo išimtinę reikšmę normaliam ekonomikos funkcionavimui. Jis teigė, kad nukrypimas nuo šios taisyklės reiškia visų mechanizmų, sutelkiančių rinkos ekonomikos dalį į visumą, skilimą. Stabilus pinigų atsargų didėjimas po kiek laiko sąlygoja stabilų gamybos augimą. Pinigų taisyklė: centrinis bankas privalo palaikyti pastovų piniginių išteklių atsargų augimą nepriklausomai nuo ūkio konjunktūros ciklinio judėjimo.

Vyriausybėms M.Fridmanas pasiūlė infliacijos įveikimo programą. Ją sudaro:

- atsisakymas nuo pinigų kiekio esančio apyvartoje ciklinio reguliavimo. Centrinės valdžios griežčiausia pinigų kiekio kontrolė. Negalima didinti pinigų kiekio daugiau kaip 3 - 5 % per metus;

- infliacijos augimo tempus sumažinantis aukštų banko procentų nustatymas;
- darbo užmokesčio augimo sustabdymas, net kritimas, dėl ko siūloma palaikyti aukštą nedarbo lygį.

Monetaristų pasiūlymai XX a. aštuntame dešimtmetyje, pasaulinės krizės metu vyriausybės buvo gerai įvertinti. Pirmosios monetaristų pasiūlymus panaudojo JAV ir Anglijos vyriausybės.

Monetaristų teorija turėjo ir trūkumų, ji netapo populiari, nes neskatino verslo aktyvumo augimo (Simanavičienė Ž., 2003).

Keinsistinis požiūris. Keinsistinės krypties pagrindą sudaro reguliuojamojo kapitalizmo idėja. Šios krypties pradininkas - anglų ekonomistas Dž. Keinsas. Žinomas JAV ekonomistas B.Seligmenas teigė, kad Dž. Keinsas pagrindinio veikalo "**Bendroji užimtumo, palūkanų ir pinigų teorija**" įtaką ekonominiai minčiai galima lyginti tik su K. Markso „Kapitalo“ ir A. Smito Tautų turto“ įtaka. knygoje (1936 m.) (Lukoševičius V. Stankevičius P. 2003). Šios krypties ekonomistai, kaip ir neoklasikai, yra šalininkai rinkos ekonomikos, t.y. ekonomikos, kurios gyvenimą organizuoja, koordinuoja ir valdo rinka. Tačiau keinsistai kitaip vertina rinkos galimybes. Todėl skiriasi jų supratimas apie valstybės vietą, vaidmenį, funkcijas ekonomikoje. Keinsistai jas grindžia makroekonomika (Chang, S. 1990).

Dž. Keinsas (1883 - 1946) yra žymiausias XX a. ekonominės minties atstovas, sukūręs rinkos ekonomikos kaip sistemos koncepciją, makroanalizės principus bei pasiūlęs valstybės antikrizinės politikos pagrindus. Savo tyrinėjimuose Dž. Keinsas rėmėsi tokiais sąvokomis kaip nacionalinės pajamos, užimtumas, pasiūla, paklausa, investavimas. Jo tyrinėjimų tikslas - atskleisti, kaip nustatomi įvairūs kintamieji dydžiai, nuo kurių priklauso valstybės ekonominis išsivystymas. tai ir buvo makroekonominis požiūris, kada ekonomika nagrinėjama kaip visuma, skirtingai nuo mikroekonominio požiūrio, kada nagrinėjamos atskiros ekonomikos dalys. Skeptiškai Dž. Keinsas vertino A. Smitho „nematomos rankos“ principą. Anot jo, vyriausybė privalo kištis į ekonomiką, norėdama sumažinti nedarbą. Siekdamas efektyvesnio vyriausybės vaidmens, Dž. Keinsas susilaukė daugelio firmų pasipiktinimo. Jos bijojo, kad dėl mokslininko rekomendacijų vyriausybės vaidmuo išaugs, o privačios įmonės bus nustumtos į šoną (Gide ir Rist. 1932).

Dž. Keinsas šalininkai, plėtodami jo teoriją, sukūrė mišriosios ekonominės sistemos koncepciją, kuri reguliojama ir rinkos, ir valstybės. JAV ir daugumoje Vakarų Europos valstybių praktiškai naudojamos keinsistų teorijos daugeliui mokslininkų ir politikų leido manyti, kad atrastas beveik idealus mišrios ekonomikos modelis, kuriame rinkos svertai užtikrina efektyvumą, o valstybė papildo, pataiso, užpildo verslo ir rinkos paliktas nišas, , užtikrindama ekonominę ir

socialinį stabilumą (Simanavičienė Ž., 2003). Dž. Keinso šalininkai daug dėmesio skyrė ir kitoms ekonomikos problemoms: ekonomikos augimo, skatinimo ir infliacijos reguliavimo politikai, ūkio prognozavimui ir programavimui, siūlė ir praktiškai bandė taikyti planinį rinkos ekonomikos modelį (Lukoševičius V. Stankevičius P. 2003). Tačiau kažkuriame ekonomikos vystymosi etape įnoringi rinkos ekonomikos dėsniai išslydo iš keinsistų kontrolės. Ryškus pavyzdys yra XX a. aštuntojo dešimtmečio metų vidurio pasaulinė ekonominė krizė, kada tapo aišku, kad keinsistų iškelti uždaviniai likviduoti "kenksmingas" visuomenei kapitalistinės rinkos ekonomikos pasekmes, išsaugant teigiamas jos savybes, - ilgalaikėje perspektyvoje yra sunkiai išsprendžiami. Už iniciatyvumą ir efektyvumą atlyginama ir nestabilumu, ir nedarbo augimu, ir nelygybe, ir kitais nepageidaujamais reiškiniais. Neoklasikai mano, kad taip ir turėtų būti, nes kitaip bus prarandamas nepertraukiamo judėjimo impulsas, be kurio kapitalas nustoja būti kapitalu. Keinsistams alternatyva - ekonominis efektyvumas arba socialinis teisingumas - sprendžiamas pastarojo naudai. Jų manymu, valstybinės ekonominės politikos tikslas yra aukštas darbo jėgos užimtumo lygis, ekonominio vystymosi stabilumas, ekonominio augimo stimuliavimas, socialinė politika, socialinio teisingumo ir paskirstymo aprūpinimas(Čičinskas J. 1991).

Valstybinis dirizizmas. Po Antrojo pasaulinio karo Prancūzijoje susiformavo sociologinė ekonomikos mokykla. Šios mokyklos pasekėjų suformuluotos koncepcijos (indikacinis ekonomikos planavimas) panaudotos Prancūzijoje 1940-1970 metais valstybinio reguliavimo praktikoje. Ši sociologinė mokykla pagal daugelį pozicijų priskiriama prie vienos pagrindinių XX a. ekonominio mokslo srovės – institucionalizmo. Prancūzų mokslininkams, o ypač šios mokyklos įkūrėjo F.Peru darbams būdinga daug originalių ekonominės praktikos idėjų.

Prancūzų mokslininkai (kaip ir visi institucionalizmo krypties atstovai) kritiškai vertino neoklasikinę rinkos teoriją. Pagrindinis jų kritikos objektas buvo šios teorijos abstraktualumas jos ir realios XX a. pabaigos rinkos neatitikimas. F.Peru pasisakė:

- prieš ekonomikos traktavimą kaip uždara sistemą. Jis įrodinėjo, kad ekonomika yra neatsiejama nuo socialinių santykių, taip pat nuo politikos ir ideologijos. F. Peru nuomone, ekonomistų neoklasikų sukurti rinkos modeliai atspindi tik tą dalį elementų, iš kurių susidaro ekonomika;

- neoklasikinė teorija apsiriboja ne tiesiog rinka, bet tobulos konkurencijos rinka, žymiai supaprastindama realaus gyvenimo ryšius ir motyvacijas. Atmesdamas šį požiūrį, F.Peru teigė, kad būtina įvertinti monopolinę konkurenciją, valstybinę verslininkystę, konfliktus tarp darbdavių ir darbuotojų.

F.Peru pasiūlė savo ekonominės pusiausvyros koncepciją. Joje pagrindinis dėmesys skiriamas firmoms arba valstybėms, atliekančioms atitinkamas ekonomines funkcijas. Jis

nagrinėjo ekonomines struktūras sąveikaujančias su socialinėmis ir politinėmis struktūromis, siekdamas atrasti tikrus ekonominio žaidimo "dirigentus". Jo nuomone, valstybinis dirižizmas (ekonominių procesų valdymas) po Antrojo pasaulinio karo teikė galimybę pertvarkyti Prancūzijos ekonomiką. Vienas pagrindinių valstybinio dirižizmo principų buvo vyriausybės ekonomini prioritetų pasirinkimas. Naujos šakos - sunkioji pramonė, chemija, mašinų gamyba, naftos perdirbimas - tai ekonomikos varikliai, pažangos varomosios jėgos. Jos arba tobulina kitas šakas (pvz., elektronika), arba paruošia ateities inovacijoms (pvz., atominės energetikos vaidmuo). Tokių šakų plėtra turi būti vyriausybės ekonominės politikos tikslas. Prancūzų ekonomistų nuomone, šie vyriausybės veiksmai skatina "harmoningą augimą". Bet, pagrindinė šio augimo sąlyga yra kompromiso, mažinančio socialinę įtampą tarp įvairių visuomenės grupių ir valstybės ekonominių interesų, radimas (Gosudarstvenoje regulirovanije rinočnoi ekonomiki. 2001).

1960 -1970 metais nuo šios teorijos nutolstama, kadangi susikūrus Europos Ekonominei Bendrijai, tradicinio protekcionizmo buvo atsisakoma. Be to, sustiprėjo stambaus kapitalo pozicijos, kurios nebuvo suinteresuotos valstybiniu reglamentavimu (Simanavičienė Ž., 2003).

Ekonominis nacionalizmas. Per pastaruosius keletą šimtmečių ekonominis nacionalizmas, kaip ir liberalizmas, patyrė keletą metamorfozių. Keitėsi ir jo pavadinimai, iš kurių pažymėtini: merkantilizmas, valstybiškumas, protekcionizmas, vokiečių istorinė mokykla ir neseniai atsiradęs neoprotekcionizmas. Tačiau visoms tomis apraiškoms būdinga ne susisteminta ekonomikos ar politinės teorijos visuma, bet tam tikrų temų ir pažiūrų rinkinys. Svarbiausia ekonominio nacionalizmo idėja yra ta, kad ekonominė veikla tarnauja ir turi tarnauti valstybės sutvirtinimui ir jos interesams. Visi nacionalistai laikosi nuomonės, jog tarptautiniuose santykiuose pirmenybė turi būti atiduodama valstybei, nacionaliniam saugumui ir karinei galiai. Galima išskirti du pagrindinius tos bendros pozicijos požiūrius. Kai kurie nacionalistai tautinių ekonominių interesų išsaugojimą laiko laiko tuo būtinu minimumu, kuris reikalingas valstybės saugumui ir garantuoja jos išlikimą (Paliulytė R. 1997).

Ekonomistai nacionalistai pabrėžia ekonominių veiksmų svarbą tarptautiniams santykiams, o valstybių – kapitalistinių, socialistinių ar kitokių – kovą dėl ekonominių išeklių žiūri kaip į nuolat plintančią, o ištikrųjų neatskiriamą nuo pačios tarptautinės sistemos kilmės.

Svarbiausias nacionalistų tikslas yra industrializacija. Pirmiausiai nacionalistai mano, kad industrializacija, peržengdama savo ribas, kaip išorinis veiksnys daro įtaką visai ekonomikai ir skatina bendrą jos vystymąsi. Antra, pramonės turėjimą savo galioje jie sieja su ekonomine nepriklausomybe ir politine autonomija. Trečia, ir svarbiausia, pramonė yra vertinama kaip karinės galios ir nacionalinio saugumo pamatas (Gilpin R. 1998).

Pasak V. Lukoševičiaus galima išskirti socialines bei institucines koncepcijas, kurios dar

vadinamos institucinė teorija. **Institucionizmo teorijos** atstovai yra T. Veblenas, Dž. Komonso, V. Mitčelas, E Hamiltonas. Institucionizmo atstovų nuomone, didžiausią įtaką ekonominiams procesams turi šie institutai: valstybė, monopolija, privati nuosavybė, konkurencija, mokesčiai, paveldimumas, šeima ir t.t. Šiai kryptiai priskirtos ir mišrios ekonomikos augimo, augimo stadijų vieningos industrinės visuomenės, konvergencijos, visuotinės gerovės, valstybės ir kitos teorijos (Lukoševičius V. Stankevičius P. 2003).

Marksizmas. Panašiai kaip ir liberalizmas ir nacionalizmas, marksizmas, kurio pagrindines idėjas Karlas Marxas ir Friedrichas Engelsas išskėlė XIX amžiaus viduryje, tapo svarbiu reiškiniu. Paties Marxo pažiūros, laikui bėgant, keitėsi, o jo teorijos visada susilaukdavo prieštaringų vertinimų (Simanavičienė Ž., 2003). Marksistinės ekonominės teorijos objektas – ekonominiai gamybiniai santykiai, paremti nuosavybe. Jiems keičiantis kinta ir visų kitų ekonominių santykių esmė, reiškimosi formos, bei juos reguliuojantys dėsniai. Keičiantis nuosavybės formoms visuomenė pereina iš vienos ekonominės formacijos į kitą. Visuomenės vystymosi pagrindas, marksistų nuomone, yra gamybinių santykių vidiniai prieštaravimai, kurių pokyčius lemia gamybinių jėgų kitimas (Lukoševičius V. Stankevičius P. 2003).

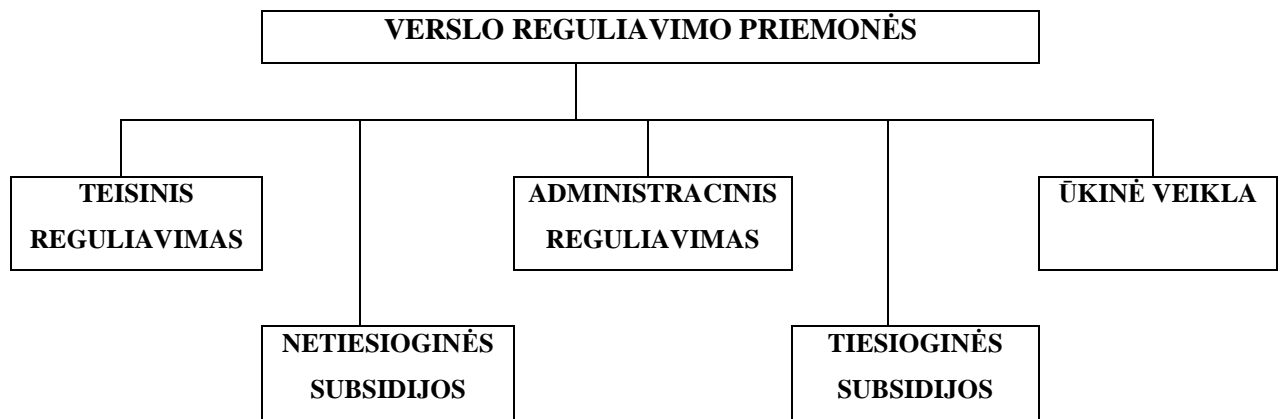
Galima išskirti dvi pagrindines šiuolaikinio marksizmo, kaip ir liberalizmo bei nacionalizmo, kryptis. Pirmoji yra evoliucinis marksizmas, susijęs su Eduardo Bernsteino ir Karlo Markso socialdemokratinėmis pažiūromis, dabar susilpnėjęs ir mažai kuo besiskiriantis nuo egilitarinio liberalizmo. Kita kryptis yra revoliucinis Lenino ir bent jau teoriškai – tarybinis, arba SSRS, marksizmas.

Kaip pažymėjo Robertas Heilbroneris (1980), nepaisant marksizmo krypčių skirtumų, visuose marksistų raštuose apskritai galima rasti keturis esminius elementus:

- Dialektinis požiūris į pažinimą ir visuomenę, kuris tikrovę apibūdina kaip dinamišką ir konfliktišką.
- Materialinis istorijos aiškinimas.
- Bendras požiūris į kapitalizmo vystymąsi.
- Norminė ištikimybė socializmo idėjai (Gilpin R. 1998).

1.3 Valstybės poveikis verslui

Reguliavimo priemonės. Valstybinės institucijos ekonomiką reguliuoja teisės aktais (teisinis reguliavimas), administraciniais veiksmais (administracinis reguliavimas) bei veikimu rinkoje (ūkinė veikla).

šaltinis: sudaryta autoriaus

3 pav. Verslo reguliavimo priemonės

Teisinis reguliavimas. Įstatymais ir kitais teisės aktais yra apibrėžiami valstybinių institucijų įgaliojimai nustatyti taisykles ir sąlygas ūkinei ir komercinei veiklai bei pačios taisyklės ir sąlygos. Dažnai manoma, kad teisės aktai, reglamentuojantys ūkinės veiklos formas arba įmonių tipus, neturėtų būti priskirti prie ekonomikos reguliavimo, nes jie nustato bendrąją tvarką, kuri vienodai liečia visus ūkio subjektus. Taip pat teigiama ir apie bendruosius mokesčius arba pinigų politiką. Tačiau bendrosios tvarkos nuostatos siaurina veiklos ir pasirinkimo galimybes, be to jos užkrauna papildomas išlaidas, atsakomybę ir atskaitomybę. Kitaip tariant, jos biurokratizuoja tai, kas iš pradžių turėjo būti pati bendriausia ekonominio gyvenimo tvarka. Todėl įstatymai ir kiti teisės aktai turi būti vertinami kaip ekonomikos reguliavimo svertai, kurie gali pagerinti arba pabloginti įmonių veiklos sąlygas.

Administracinis reguliavimas. Vyriausybės, kuri yra atsakinga už teisės aktų įgyvendinimą, įgalios institucijos prižiūri, kaip laikomasi nustatytų veiklos sąlygų ir taisyklių, renka informaciją, skiria baudas bei kitas sankcijas taisyklių pažeidėjams. Lietuvoje yra apie 80 kontroliuojančių institucijų. Kadangi visi ekonomiką reguliuojantys teisės aktai buvo priimti ne logine tvarka, o istoriškai, be to, vadovaujantis skirtingais interesais, kontroliuojančių institucijų ir jų funkcijų aibė labiau primena chaosą nei tvarkingą sistemą. Labiausiai nuo to kenčia įmonės ir eiliniai piliečiai, kuriems tenka pajusti ne tik tiesioginę reguliavimų naštą, bet ir už tai mokėti.

Pagrindinės administracinio reguliavimo ydos yra:

- 1) plečiamai traktuojamos įstatymų nuostatos padidina kontroliuojančių subjektų galias, siaurina įmonių teises bei padidina jų riziką ir kaštus,
- 2) besidubliuojančios reguliavimo funkcijos mažina valdžios atsakomybę ir atskaitomybę, didina valdymo kaštus ir sukuria prielaidas korupcijai,
- 3) nesureguliuota institucijų teisinė bazė, planavimo funkcijos ir atskaitomybė komplikuoja valstybės valdymą ir piliečių santykius su valstybės institucijomis.

Ūkinė veikla. Ekonomika gali būti reguliuojama ir valstybės institucijoms veikiant rinkoje.

Pavyzdžiui, valstybei priklausančios įmonės dalyvauja rinkoje, teikdamos prekes ir paslaugas. Valstybinės institucijos vykdo viešuosius pirkimus, investuoja, skolinasi, privatizuoja ir atlieka kitas operacijas finansų rinkoje. Valstybės dalyvavimas rinkoje įtakoja visą konkurencinę aplinką, komplikodamas ne tik valstybės institucijų santykius su privačiais ūkio subjektais, bet ir santykius tarp privačių ūkio subjektų. Dalyvaujama rinkoje, valstybė tampa teisėju, kuris ne tik nustato žaidimo taisykles, bet ir pats dalyvauja žaidime (Laisvosios rinkos institutas 2006).

Prie veikimo rinkoje galime priskirti ir valstybės paramą verslui. Parama verslui gali būti vykdoma dvejopai. Pirma, kaip politika skirta dereguluoti verslo aplinką bei užkirsti kelią naujiems mokesčiams ir reguliavimo mechanizmams. Tokia politika gerina verslo sąlygas ir tobulina konkurencinę aplinką. Antroji paramos forma – tai konkretūs valdžios veiksmai, kuriais siekiama padėti tam tikram verslui ar ūkio šakai ir kurie dažniausiai vykdomi biudžeto lėšomis, t.y. visų žmonių pinigais. Paprastai sukuriama įstatymas, potvarkis arba programa, kuriais vadovaujantis įmonės skatinamos veikti taip, kaip jos nesielgtų laisvos rinkos sąlygomis. Privilegijos gali būti įvairių rūšių.

Netiesioginės subsidijos vykdomos mokesstinės ir piniginės-kreditinės politikos pagalba. Valstybė priima lengvatinius mokesčius tarifus, garantuojant ir draudžiant kreditus, suteikia lengvatinius kreditus. (Nepriklausomas internetinis portalas 2006). Tokiu principu veikianti įmonių gaivinimo programa realiai neatgaivino nė vienos Lietuvos įmonės. Šios programos rezultatas buvo priešingas, nei tikėjosi jos autoriai. Įmonių gaivinimas nurašant mokesčines skolas arba jas kapitalizuojant tik skausmingai nutolino jų bankrotą, iššvaistė įmonių turtą ir, sukūrus nepagrįstus lūkesčius, stabdė darbuotojus nuo naujo darbo paieškos. Įsiskolinimai darbuotojams augo, o galimybės juos išmokėti nuolatos mažėjo. Geriausi pavyzdžiai – Kauno “Inkaro” gamykla, “Mąstis”. Kita privilegijų rūšis – mokesčių mažinimas arba atleidimas nuo mokesčių. Tačiau, mažesnė mokesčių našta vienai įmonei ar vienai ūkio šakai būtinai taps didesne našta kitoms įmonėms ar šakoms (Laisvosios rinkos institutas 2006).

Subsidijuotos (lengvatinės) paskolos. Dažnai valdžia siūlo smulkiajam verslui subsidijuotas paskolas, kurių palūkanos kur kas mažesnės už palūkanas rinkoje. Kartais paskolų subsidijavimui pasirenkamos įmantresnės formos, pavyzdžiui, valstybė apdraudžia paskolas, taip palengvindama įmonėms galimybes jas gauti iš komercinių bankų. Tačiau tuo pačiu ji prisiima atsakomybę už jų grąžinimą. Eksporto draudimas, Lietuvoje vykdomas eksporto draudimo agentūros, yra puikus pavyzdys, kai beatodairiškai rizikuojama biudžeto pinigais.

Tiesioginės subsidijos naudojamos finansuoti fundamentalius mokslinius tyrimus ir tiriamiesiems – konstrukciniams darbams atlikti, įdiegti į gamybą naują techniką ir perkvalifikuoti kadrus. Iš vienos pusės subsidijos gali skatinti perspektyvias ūkio šakas, iš kitos – palaikyti

nerentabilias, bet strategiškai svarbias įmones. Subsidijos skiriamos kurti darbo vietoms, labiausiai atsilikusiuose žemdirbystėje rajonuose, iš kompensacinių išmokų (Nepriklausomas internetinis portalas 2006).

Valstybė, reguliuodama žemės ūkio produkcijos kainas ir jų supirkimo kiekius, negali atspėti ir suplanuoti balanso tarp vartojimo ir gamybos, kuris nusistovi rinkoje ir tik esant laisvoms kainoms. Dėl tokios valstybės veiklos dažniausiai įvyksta perprodukcija. Norėdamos išvengti socialinių neramumų ar kitų pasekmių, reguliavimo institucijos reikalauja biudžeto pinigų perprodukcijai supirkti ir realizuoti užsienio šalyse, subsidijuojant eksporto kainas, t.y. Lietuvos biudžeto pinigais primokant užsienio vartotojams, kad jie galėtų pirkti lietuviškų prekių. Monopolinės privilegijos. Geriausias pavyzdys – tai ryšių ir komunikacijų kompanijos, kurios įstatymiškai apsaugotos nuo bet kokios konkurencijos. Valstybinės monopolijos arba valstybinė monopolijų apsauga yra “žiauresnė” vartotojams nei vadinamos natūralios monopolijos. Lygiai tokia pat nežinomybė ir diskriminacija slegia vartotojus dėl privačių monopolijų, kuriuos gina valstybė (Laisvosios rinkos institutas 2006).

Verslo reguliavimo formos ir metodai. Savo tikslams pasiekti valstybė gali taikyti tiesioginius ir netiesioginius reguliavimo metodus (pagal šiuo metu valstybės vykdoma politiką verslo atžvilgiu, galima sakyti, kad pagrindinis valstybės tikslas yra išsaugoti savo buvimą). Tiesioginio poveikio metodas gali būti įgyvendinamas administracinėmis ir ekonominėmis priemonėmis. Netiesioginis reguliavimo metodas gali būti įgyvendinamas tik ekonominėmis priemonėmis. Konkreti šių priemonių reguliavimo išraiška pasireiškia įvairiomis formomis. Administraciniai ir organizaciniai metodai dažniausiai yra apibūdinami kaip leidimo, neprieštaravimo, draudimo ar skatinimo priemonių visuma. Šie metodai dažniausiai taikomi pagal priimtus įstatymus: įmonių, mokesčių administravimo, bankroto, konkurencijos ir kt. Ekonominio reguliavimo metodai remiasi ekonominio poveikio priemonių taikymu. Verslo reguliavimo formos ir metodai pateikiami 2 pav.

šaltinis: KOLPINGO KOLEGIJA (2002) Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į europos sąjungą kontekste. Mokslinės praktinės konferencijos pranešimų medžiaga 2002 p. 93

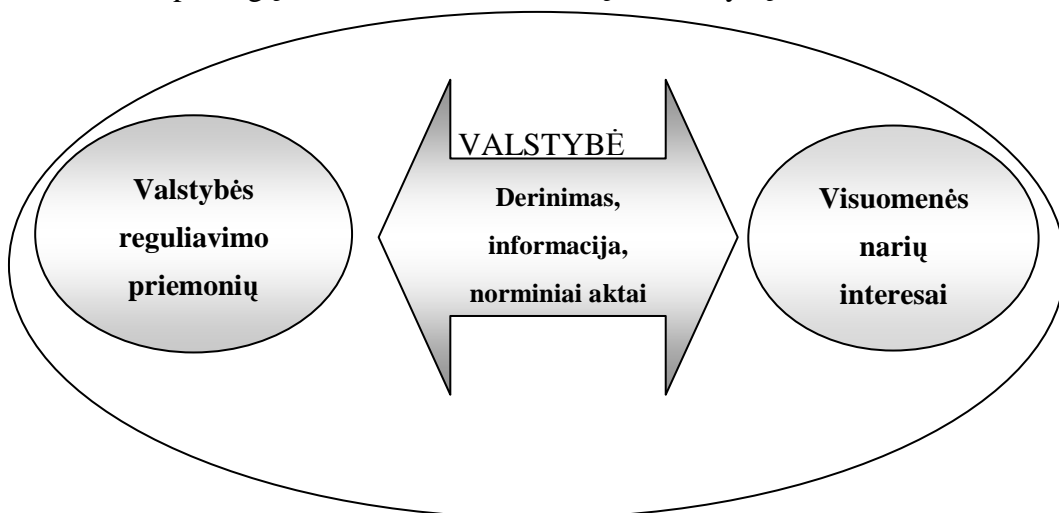
4 pav. Verslo reguliavimo formos ir metodai

Teisinis verslo reguliavimas vykdomas išleidžiant įstatymus ir kitus teisės aktus. Jais apibrėžiami valstybinių institucijų įgaliojimai nustatyti taisykles ir verslo sąlygas. Administracinis reguliavimas vykdomas per vyriausybės įgaliotas institucijas, kurios prižiūri, kaip laikomasi nustatytų veiklos sąlygų ir taisyklių, renka informaciją, skiria baudas bei kitas sankcijas taisyklių pažeidėjams. Visi valstybės reguliavimo metodai grindžiami valstybės ir įmonės santykių koncepcijomis. Šiuo metu galima išskirti dvi tokių santykių koncepcijas: vienos grindžiamos autoritarinės valstybės, kitos - kooperacijos idėjomis. Visuomenė siekia, kad reguliavimo sistema būtų kuo paprastesnė, aptarnavimo požiūriu kuo pigesnė, o kiekvienas individas patirtų naudą iš

veiklos valstybės naudai (kooperacijos idėja), arba, kad ši sistema būtų sudėtinga, brangiai kainuojanti ir kontroliuojanti kiekvieno individo veiksmus (autoritarinės valstybės idėja) (Simanavičienė Ž., 2003).

Valstybė ir verslas. Visuomenė nusibrėžia savo raidos ir veiklos tikslus. Siekdama išvengti chaoso įgyvendinant tikslus, visuomenė nustato tam tikrą tvarką, kurios reikalavimų privalo laikytis visi jos nariai. suformuluojami reikalavimai, jų vykdymo kontrolė, sankcijos už jų nevykdymą ir skatinimo priemonės už jų laikymąsi. Šiuolaikinė valstybė dažniausiai vykdo “visuomenės susitarimo” funkcijas. Lietuvoje verslo reguliavimą formuojantys procesai turi tendenciją plėtotis pagal pasaulinės praktikos scenarijų. Kaip rodo praktika, valstybė visada siekė reguliuoti verslą. Net ir JAV, kur valdo pirmiausia rinkos santykiai, valstybė visuomenės pritarimu nuolat turi reguliuoti verslo sąlygas, siekiant išspręsti konkrečias problemas. Todėl dažniausiai įmonės sėkmė priklauso nuo jos gebėjimo išmanyti įstatymus ir sureguliuoti santykius su valstybe. Be Seimo, yra valstybės aparatas, vietinė valdžia, ir visi jie laikosi savo specifinių, kartais net prieštaraujančių vienas kitam teisės aktų ir apribojimų. Nors kartais atrodo, kad valstybė ir verslas yra priešai, tačiau taip nėra. Vienas iš valstybės tikslų yra verslo sąlygų gerinimas, nes šalies ekonominė gerovė priklauso nuo verslo įmonių sėkmės. Kai įmonė dirba pelningai, sukuria darbo vietų, laimi visa visuomenė.

Valstybinio reguliavimo priemonėmis valstybė siekia sudaryti stabilias ekonomines ir socialines ūkio raidos sąlygas, leidžiančias užtikrinti verslo sąlygas, sumažinti neigiamą gamybos poveikį aplinkai ir visuomenei. Jomis galima reguliuoti mokesčių surinkimą, nuosavybės apsaugą, teikti informaciją ūkio subjektams. Valstybinis reguliavimas gali padėti teikti pagalbą, plėtoti mokslo ir technikos pažangą, remti ūkio veiklos laisvę ir iniciatyvą.

Šaltinis: SIMANAVIČIENĖ (2003) Verslo administravimas Technologija 2003 p. 172

5 pav. Valstybinio reguliavimo mechanizmo principinė schema

Valstybinio reguliavimo mechanizmas apima valstybės valdymo priemones, kuriomis

siekama palaikyti ekonominę valstybės pusiausvyrą ir dinamiką ciklinės raidos sąlygomis. Ekonominio nuosmukio metu valstybė skatina investicijas, pakilimo – jas prilaiko. Tiems tikslams naudojamos visuotinai pripažintos reguliavimo priemonės: kreditai, mokesčiai, investicijos ir valstybiniai užsakymai. Kartu imamasi skatinti prekių paklausą, ilgalaikės infliacijos priemones. Valstybinis verslo reguliavimas veikia visą socialinį-ekonominį gyvenimą.

Verslo kūrimosi laikotarpiu pagrindinės valstybės funkcijos yra šios:

- Palankiausių sąlygų sudarymas verslininkų potencialui panaudoti. Vystantis civilizuotai verslininkystei, reikia vis daugiau gabių, kūrybingų verslininkų. Lietuvoje išskiriamos trys pagrindinės verslininkų grupės: tradicinis verslininkas, atsitiktinis ir inovatorius. Tradicinis verslininkas realizuoja savo sugebėjimus tradiciniais metodais ir gauna vienokį ar kitokį pelną priklausomai nuo esamos rinkos padėties. Atsitiktinis verslininkas į verslą yra patekęs atsitiktinai (privatizacijos metu, per pažintis su valdžia, dėl moralinių principų stokos, praradus darbą). Inovatorius sugeba ir bando realizuoti savo sugebėjimus inovacinėje veikloje, rizikos sąlygomis. Tradicinis verslininkas tik tada gali sėkmingai funkcionuoti, kai jam sudaryta palanki aplinka, suteikta tam tikra parama. Atsitiktinis verslininkas anksčiau ar vėliau bus išstumtas iš verslo aplinkos. Todėl vyriausybės požiūris į šias verslininkų grupes turi būti diferencijuotas: **inovatoriams** nemaišyti ir sudaryti visas sąlygas jų idėjų realizavimui (pvz. finansais), **tradiciniams** – padėti ir idėjų lygyje: rekomendacijomis, prognozėmis ir pan., **atsitiktiniams** – padėti greičiau susirasti vietą kitur. Verslu dažniausiai užsiima jauni žmonės. Apie 70 % verslininkų - jauni nuo 20 iki 40 metų žmonės. Reguluojant civilizuotų verslininkų aplinkos formavimąsi, tikslinga įvertinti ne tik jau esamų verslininkų galimybes, bet ir sudaryti sąlygas neįtrauktiems į verslą juo užsiimti. Valstybė gali efektyviai formuoti verslo aplinką - sudaryti visiems vienodas ekonominės veiklos “žaidimo taisykles”, skatinti verslininkystę mokesčių, kreditavimo, draudimo ir kitomis sistemomis. Taip pat kurti efektyvią išsilavinimo, specialistų rengimo, jų perkvalifikavimo sistemą;

- Konkurencinės aplinkos sukūrimas. Valstybė gali sukurti konkurencinę aplinką, kuri skatintų tikrą ekonominį lenktyniavimą, diegiant mokslo ir technikos pasiekimus, inovacinį marketingą bei vadybą. Gerai apgalvotas antimonopolinės politikos mechanizmas, racionalus protekcionizmas mokslui imliai produkcijai leistų sudaryti verslui tinkamas ekonomines sąlygas;

- Nuosekliai besivystančios aukštos kokybės prekių ir paslaugų pasiūlos formavimo aplinkos sukūrimas. Valstybė turi sudaryti sąlygas kurti aukštos kokybės prekes ir paslaugas, kuriamas inovacijų pagrindu. Inovacijos reikalauja atitinkamos valstybės inovacinės politikos bei verslo strategijos;

- Verslininkystės vystymosi socialinės orientacijos proceso formavimas. Atlikdama šią

reguliavimo funkciją, valstybė per ekonominių orientyrų sistemą turi siekti, kad verslo struktūros būtų kreipiamos ir į socialinės naudos gavimą. Socialinis efektas gaunamas tada, kai verslininkystė padeda vystyti visos visuomenės gerovę.

- Valstybei atliekant verslo reguliavimą svarbu išskirti pagrindinius verslo valstybinio reguliavimo principus (Simanavičienė.Ž. 2003).

2. DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO SISTEMOS

Prieš steigiant verslą pravartu žinoti faktus apie nagrinėjamą šalį, kadangi nuo to priklauso potencialios rinkos dydis, paklausiausi veiklos sektoriai, bei potencialiai galimi vartotojų poreikiai.

2.1. Verslo steigimo ypatumai Didžiojoje Britanijoje

Jungtinės Karalystės plotas yra 244,82 tūkst., kv., km. Gyventojų skaičius 59,65 mln., gyventojų prieaugis – 0,23 proc. JK sudaro šios istorinės – geografinės sritys: Anglija, Škotija, Velsas ir Šiaurės Airija.

JK yra konstitucinė monarchija, kurioje įstatymus leidžia dviejų rūmų Parlamentas, o įstatymų vykdomąją valdžią turi ministrų kabinetas, vadovaujamas Ministro Pirmininko. Karalienės vaidmuo yra daugiau formalus.

Pagal ekonomikos išsivystymo lygį JK yra tarp keturių pirmaujančių Vakarų Europos šalių. JK – vienas stambiausių pasaulio finansų ir tarptautinės prekybos centrų.

Ekonomikos reformos prasidėjusios XX amžiaus 9 - ajame dešimtmetyje, labai padidino ekonomikos lankstumą ir sudarė sąlygas sukurti vieną liberaliausių darbo rinkų. Kartu reformos padidino mokesčių sistemos efektyvumą, sustiprino konkurenciją ir sumažino valstybės nuosavybės dalį. Valdančiosios leiboristų partijos pagrindiniai įsipareigojimai – ekonomikos stabilumas, žema infliacija ir atsargi skolinimosi politika, taip pat užimtumo didinimas, pagrįstas investicijomis į švietimą ir profesinį mokymą. Kaip ir daugumoje Europos valstybių, JK dominuoja paslaugų sektorius (73,4 proc., BVP).

Geriausiai išplėtotos pramonės šakos: mašinų ir įrangos, elektros aparatūros, transporto priemonių (automobilių, lėktuvų, laivų, traukinių), įrengimų ir atsarginių dalių gamyba, elektronika ir komunikacijos, metalų chemijos anglies, kuro pramonė. Žemės ūkis mechanizuotas ir efektyvus. Apie 60 proc., maisto produktų poreikio patenkina 1 proc., visų darbuotojų. Pagrindiniai gamtiniai išteklių yra akmens anglis, gamtinės dujos, nafta (Europos komitetas. 2002).

Pagrindiniai ekonominiai rodikliai: Bendrasis vidaus produktas (BVP) 254,9 mlrd., svarų sterlingų. BVP vienam gyventojui – 14 tūkst., svarų sterlingų. Valstybės metinis biudžetas: įplaukos – 346,21 mlrd., svarų sterlingų; išlaidos - 318 mlrd., svarų sterlingų. (Europos komitetas. 2002). Pagal Didžiosios Britanijos statistikos departamento pateiktus duomenis 2004 metais buvo įregistruota 4282845 įmonės (Statistic department 2007).

Paruošiamieji verslo steigimo aspektai Didžiojoje Britanijoje. Verslas – tai sugebėjimas įgyvendinti savo idėjas, padėsiančias įgyti finansinę laisvę. Pačios idėjos apibrėžimas yra labai svarbus žingsnis prieš imantis verslo. Kiekvienam pradedančiajam verslininkui kreipiantis į bet kokią instituciją dėl savo verslo, šimtus kartų bus užduodami tie patys klausimai: kokia jūsų verslo idėja, kokie planai, kaip bus plečiamasi, kokius finansinius resursus naudosite ir pan. Verslo planas bus daug naudingesnis ir realesnis, jei jis bus ruošiamas kartu su specialistais, konsultantais, kuratoriais. Didžiojoje Britanijoje didelis dėmesys skiriamas idėjos realumui. Labai dažnai idėjos yra atmetamos. Gali būti labai gera idėja, tačiau žmonės pasiruošę ją įgyvendinti neturės pakankamų žinių ar patirties jai įgyvendinti; gera idėja, tačiau nebus įmanoma gauti reikalingo finansavimo; ar tiesiog bloga idėja. Atsakyti į šiuos klausimus, bei pradedantįjį verslininką nukreipti tinkama linkme gali padėti daugybė DB veikiančių organizacijų. Daugelis iš jų nereikalauja jokie užmokesčio, kai kurios iš jų gali suteikti net finansinę pagalbą pradedančiajam (Europos komitetas. 2002).

Lengvatos ir paskatos verslui. Didžiojoje Britanijoje veikia daug organizacijų tiek valstybinių, tiek privačių, kurios teikia pagalbą ir paramą verslui. Jų įvairovė yra gan didelė pradedant nuo nemokamų konsultavimų iki finansavimo, kuris gali būti tiek negražintinas arba suteikiamas lengvatinis kreditas su mažomis palūkanomis.

Regioninės selektyvios pagalbos negražintinos paskolos (angl. regional selective assistance grants) suteikiamos tik tam tikrose Anglijos, Škotijos ir Velso srityse. Negražintinų paskolų dydžiai priklauso nuo regioninės selektyvios pagalbos tipo ir konkretaus projekto: įvertinama, kiek mažiausiai lėšų prireiks jam įgyvendinti ir kiek darbo vietų įgyvendinant bus sukurtas. Norint gauti negražintiną paskolą reikia pateikti regioninei valdžiai prašymą finansavimui gauti, detalų verslo planą bei įrodymus, kad be pagalbos projektas nebus įgyvendintas, bus įgyvendintas užsienyje, bus mažesnės apimties nei numatyta arba jo įgyvendinimas smarkiai vėluos. Negražintinos paskolos suteikiamos projektams, kurios įgyvendinus bus jaučiamas poveikis tiek regiono, tiek visos šalies ekonomikai, taip pat bus sukurtas arba bus išsaugotos esamos darbo vietos.

Įmonių zonos (angl. enterprise zone) steigiamos siekiant užtikrinti tolygią miestų plėtrą. Specialus zonos statusas suteikiamas verslo įmonei dešimties metų laikotarpiui nuo jos įsteigimo dienos. Šios įmonės yra atleidžiamos nuo visų savivaldybės mokesčių, be to, jos gali gauti mokestines lengvatas gamybinių pastatų statybai (Europos komitetas. 2002).

Mokslinių tyrimų ir plėtros programos (angl. research and development programs). JK vyriausybė remia mokslinių tyrimų ir plėtros programas ir skatina pramonės, universitetų ir valstybinių tyrimų centrų sinergiją. Remiami novatoriški, realistiški projektai, kurių rezultatai

panaudotini pramonėje. Vyriausybė padeda įmonėms surasti partnerių dalyvauti ES Eureka programoje, iš kurios finansuojama iki 50 proc., viso projekto vertės. Smulkios ir vidutinės įmonės konsultuojamos verslo plėtros klausimais.

Eksporto paskatos (angl. export incentives) eksportuotojams vyriausybė užtikrina konsultacijas verslo plėtros, užsienio rinkų ir kitais klausimais. Be to gali būti skiriamos subsidijos įmonėms, vykstančioms į užsienį prekybos parodas.

Kvalifikacijos kėlimo ir nedarbo mažinimo programos. Vietinės agentūros ir regionų vyriausybės remia darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ir įdarbinimą, skatina jaunų, neįgalių ir ilgalaikių bedarbių įdarbinimą.

Mokestinės lengvatos. Lengvatos taikomos smulkioms ir vidutinėms įmonėms, įmonėms investuojančioms į mokslinius tyrimus ir plėtrą. Smulkioms ir vidutinėms įmonėms taikomi sumažinti pelno mokesčio tarifai, joms gali būti suteikiamos nusidėvėjimo atskaitymų lengvatos (Europos komitetas. 2002).

šaltinis: sudaryta autoriaus

6 pav. Organizacijos teikiančios pagalbą Dižijoje Britanijoje

Dižijoje Britanijoje veikia daug organizacijų kurios padeda žmonėms įtvirtinti savo naują ar jau esamą verslą. Galima išskirti keletą pagrindinių organizacijų:

Didelio pasitikėjimo organizacija (ang., „Prince’s trust“) – pagalbos organizacija, kuri padeda žmonėms visiems kurių amžius yra nuo 18-30 metų, įsidarbinti ar patiems kurti savo verslą ir naujas darbo vietas. Ši organizacija organizuoja kursus susijusius su verslo steigimu taip pat teikia praktinę pagalbą susijusią su verslo valdymo klausimais ir dar teikia finansinę paramą. Pagal jų pateiktą informaciją praeitais metais jie pagalbą suteikė dvylikai tūkstančių žmonių, kurie

kriepėsi į programą „business starting up“. Ši organizacija gali pasiūlyti:

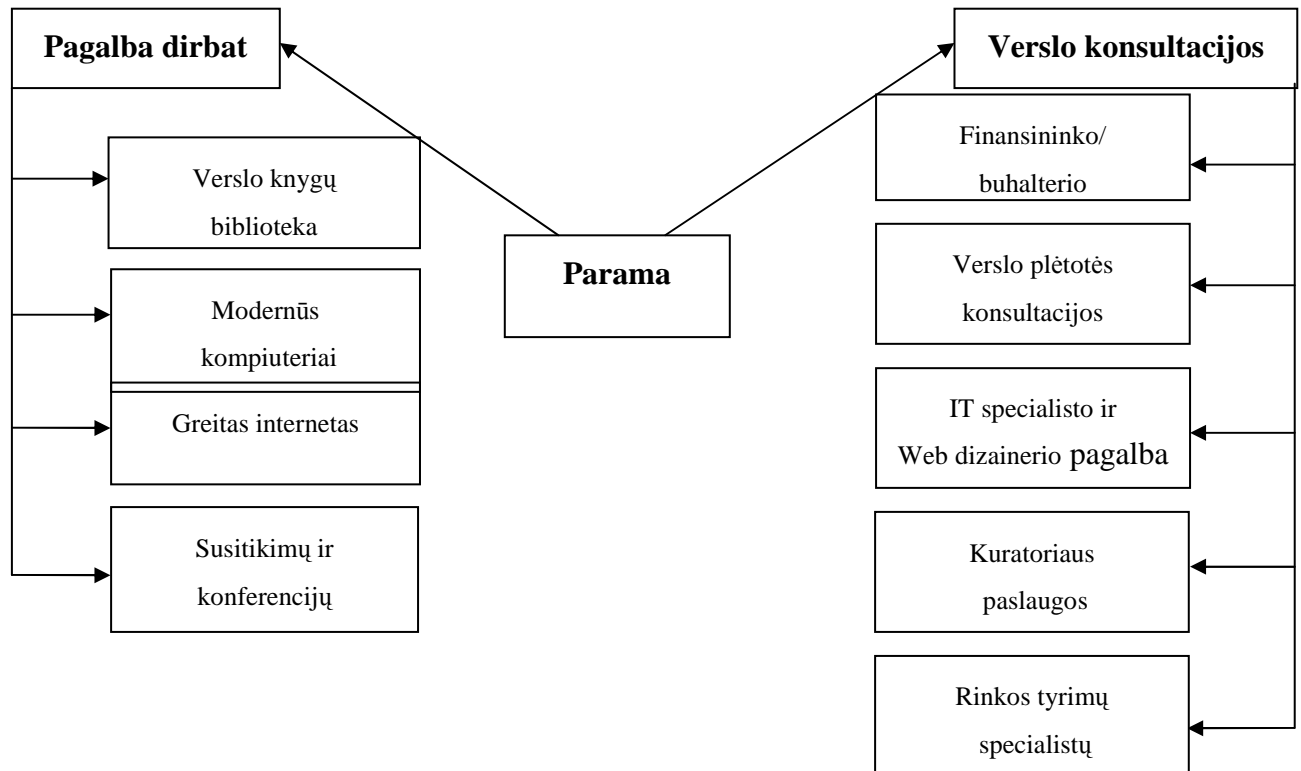
- Pagalba ruošiant verslo planą (asmeniniai patarimai, mokomoji medžiaga);
- Nemokama verslo kuratoriaus pagalba net 2 metus nuo verslo įsteigimo datos;
- Nemokami seminarai;
- Marketingo specialistų ir advokatų pagalba (30 nemokamų minučių per mėnesį.
- Negražintinos paskolos iki £250 (skirtos rinkos tyrimui atlikti);
- Verslo pradžios paskolos (angl. start- up loans) iki £5000 su maža metine palūkanų

norma (3%), dažniausiai suteikiama suma £2000 - £3000 (Princes trust 2006).

Rytų Londono smulkaus verslo centras (ang. ELSBC (East London Small Business Centre)). Ši organizacija padeda pradėjusiems ar jau praėjusiems savo verslą žmonėms. Čia galima išklaudyti 4 dienų verslo pradžiamokslio Didžiosios Britanijos sąlygomis kursą, tai naudinga, nes šis kursas padeda ne tik suvokti esamą verslo situaciją, tačiau gautas sertifikatas padeda gauti ir paskolą banke. Ši organizacija padeda:

- atlikti rinkos tyrimus patarimais ir praktine pagalba,
- teikia pagalbą teisiniais ir buhalteriniais klausimais,
- vykdo tolimesnę pagalbą jau veikiančioms įmonėms,
- teikia finansinę paramą iki 50000 svarų sterlingų,
- suteikia galimybę naudotis „verslas verslui“ (business to business) duomenų baze,
- finansuoja internetinės svetainės sukūrimą.

Taip pat ši organizacija vykdo dar vieną programą, kuri vadinasi **pozityvių idėjų programa (ang. positive minds program)** į šią organizaciją gali kreiptis asmenys kenčiantys nuo įtampos, streso, jų sukeltų galvos skausmų ir pan., bei norintys pradėti verslą, ar jį jau pradėję ir siekiantys tolimesnės pagalbos plėtojant savo veiklą (Positive minds 2006).

Šaltini: sudaryta autoriaus

7 pav. Pozityvių idėjų siūloma parama Didžiojoje Britanijoje

Inovacinis partnerysčių centras (ang. CIPS (Center of innovation partnerships)) ši organizacija siūlo dešimties savaitės kursus, rašant verslo planą. Kiekvienos paskaitos metu dėstytojai asmeniškai su kiekvienu bendrauja ir pataria kaip kas turėtų būti. Po šių kursų žmogus gali eiti į banką prašyti paskolos verslo finansavimui. Taip pat ši organizacija kuruoja naujus verslininkus, organizuoja verslo vakarienes su įmonių vadovais vykdo įvairias konferencijas, padeda susirasti partnerius, reklamuoti naujus produktus ta veikla besiverčiantiems verslininkams, gamintojams turintiems licencijas (East England innovation center 2006).

Apdovanojimus organizuojanti organizacija (Shell live wire). Tai Internetiniame puslapyje teikiama pagalba žmonėms nuo 18 iki 30, norintiems pradėti savo verslą. Teikiama pagrindinė informacija susijusi su verslu, vykdomi geriausios verslo idėjos rinkimai, taip pat jie teikia kuratorių pagalbą internetu, vyksta verslo forumai. Nuo 1982 metų ši programa padėjo 600000 žmonių kurie pradėjo verslą, iš jų 65 % dirba ir dabar. Taip pat yra teikiami apdovanojimai už geriausią verslo idėją, rengiami geriausio verslininko rinkimai. Nuo 1982 metų apdovanojimams išleista virš trijų milijonų svarų sterlingų. Ši organizacija turi tokį pasisekimą, kad jos pavyzdžiu pasekė ir kitos Vastybės kaip: Argentina, Australija, Brazilija, Rumunija, Bulgarija, Nigerija, Olandija, Airija ir t.t., (Shel Live Ware 2006).

Verslo ryšių portalas (ang. Business link).Tai Valstybinė organizacija sukurta padėti verslininkams. Ši organizacija veikia internetinės svetainės pagrindu. Paskambinus telefonu informaciją suteikia profesionalūs darbuotojai. Šioje svetainėje galima rasti visą informaciją susijusią su:

- Praktiniais patarimais verslininkams:
- mokesčių sistema,
- įdarbinimo klausimais,
- IT panaudojimo galimybėmis versle,
- Paramą teikiančių organizacijų adresai ir paramos teikimo sritys.
- teisiniai verslo plėtojimo aspektais (Taxes, payrols & returns 2006).

Distancinis mokymas (ang. Learndirect) tai mokamą pagalbą teikianti organizacija. Ji siūlo:

- Daugiau nei 2000 įvairių kursų “on-line”;
- Nemokamus anglų kalbos,
- Pagrindinių finansinių žinių formavimo kursus;
- Verslo steigimo ir plėtimo kursus;
- Didelės nuolaidos pradedantiesiems verslą (Learn direct. 2006).

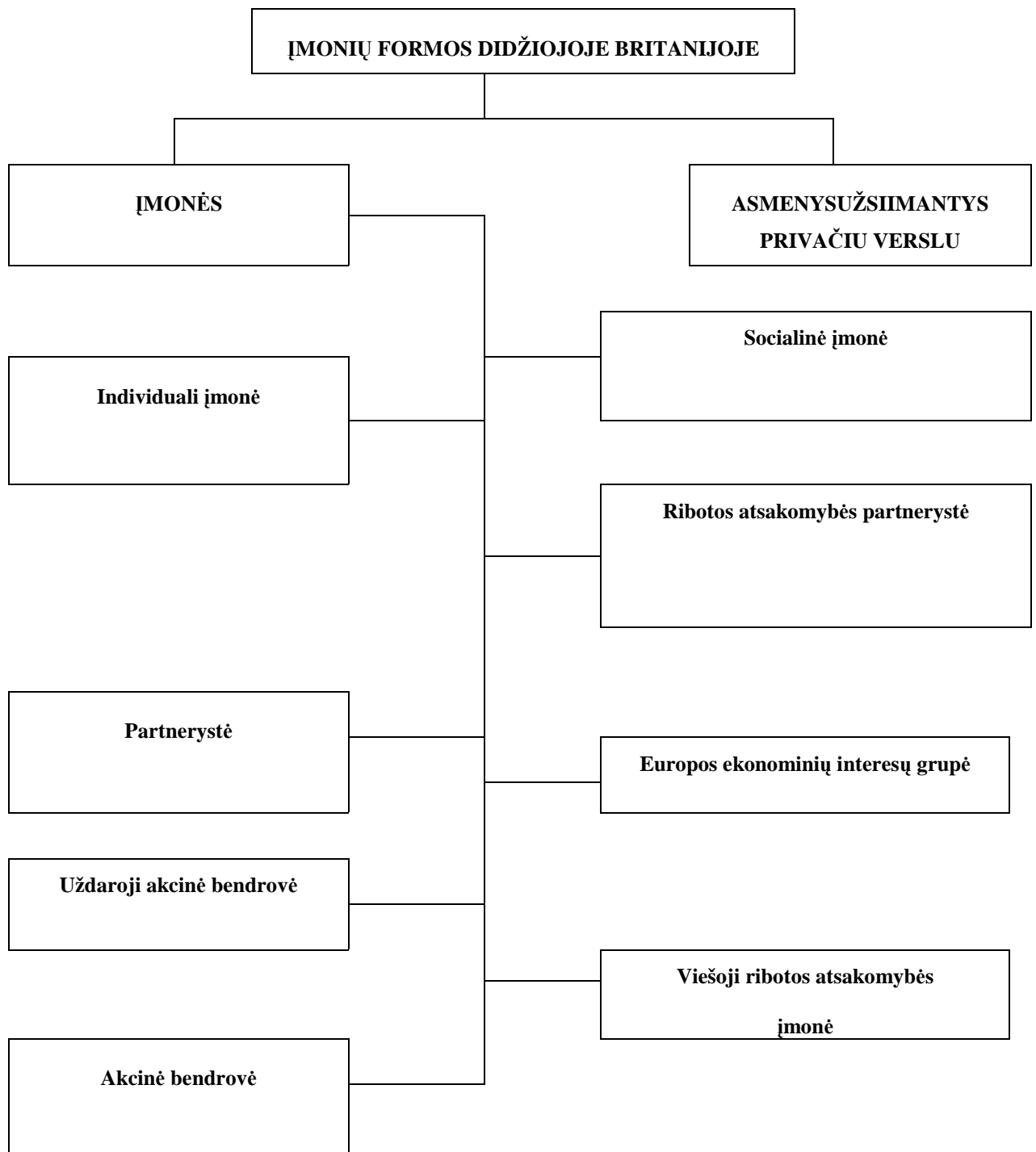
Pasinaudojant aukščiau išvardintų organizacij pagalba galima gauti finansavimą ir Learn direct siulomiems kursams pabaigti.

Visos aukščiau paminėtos organizacijos, išskyrus learndirect, yra nemokamos, o kai kurios iš jų net pasiūlo finansuoti learndirect kursus. Išklausius aukščiau paminėtų organizacijų rengiamus kursus, suteikiami sertifikatai, kuriuos vertina bankai, ar kitos kredito organizacijos (Learn direct. 2006).

Įmonių formos Didžiojoje Britanijoje.

Pradedant, kurti įmonę reikia nuspręsti kaip verslas bus įformintas. Teisingas pasirinkimas bus tada, kada bus atsižvelgiama į administravimo paprastumą, asmeninio turto apsaugojimą, bei verslo apmokestinimą. Pagal veiklos rūšį galima išskirti šias verslo formas:

1. Asmenys užsiimantys privačiu verslu;
2. Įmonės.

Šaltini: sudaryta autoriaus

8 pav. Įmonių formos Didžiojoje Britanijoje

Besiverčiantys privačia praktika - Self-employment statusas Norint tapti individualiai prekiaujančiu, verslo partneriu ar ribotos atsakomybės partnerystės nariu asmeniškai, skirtingai nei kompanijai reikia – reikia užsiregistruoti kaip privačia praktika besiverčiančiu. HM Revenue & Customs. Tai nereiškia kad negalite dirbti kito darbo kaip darbuotojas, bet darbas kurį darote savo verslui yra traktuojamas kaip privati praktika.

Besiverčiantis privačia praktika privalo registruotis kaip Self-employed (dirbantis pagal

patentą). Jei tai nėra vykdoma, ir atitinkamas asmuo per tris mėnesius neužsiregistruoja, jam gali būti paskirta £100 bauda (Business names & structures 2005).

Individuali įmonė – namudininkas (ang.Sole trader). Asmeniškai atsako savo turtu. Lengva įregistruoti, pildomos vos kelios formos palyginus su LLP ar LTD. Verslininkas pats daro sprendimus. Individualios įmonės savininkas asmeniškai savo turtu atsako už įmonės nuostolius. Įregistruojant verslą, kaip sole trader, sunkiau gauti finansines pagalba. Vos pradėjus dirbti reikia pradėti vesti pajamų ir išlaidų suvestines, nedideli valdymo kaštai. Standartinis mokesčių tarifas 22 proc.

Partnerystė (ang. Partnership) Privalomas bent vienas bendrasis narys. Parteriai įregistruoja savo verslą, dalinasi turtu, valdymu bei rizika. Ši forma patraukli tuo jog galima tikėtis gauti daugiau pinigų verslo pradžiai. Įmonei vadovauja bendrieji parneriai (general partners); ribotų įgaliojimų parteriai (limited partners) neturi teisės vadovauti). Partnerių teisės ir pareigos nustatomos partnerystės sutartyje. Bendrųjų partnerių atsakomybė – neribota, už partnerystės skolas atsako savo asmeniniu turtu tai yra automobiliais, namais, turimais pinigais. Ribotų įgaliojimų partnerių atsakomybė – ribota, už partnerystės skolas atsako savo įnešto turto dalimi. T.y Jei vienas iš partnerių negali išmokėti skolų, atsakomybė pereina kitiems partneriams

Įstatiminis kapitalas – nereglamentuojamas. Mokesčiai mokami pagal standartizuotą mokesčių tarifą - 22 proc.,

Ribotos atsakomybės partnerystė (ang. Limited liability partnership LLP) atsakomybė susijusi tik su suma pinigų kurią kiekvienas partneris investavęs į verslą. LLP registracijos kaina £95. Pačios įmonės administravimas taip pat daug brangesnis nei kitų formų. Viena iš papildomų išlaidų priežasčių, būtų įmonės kasmetinės metinės ataskaitos pateikimas viešai. Šiai įmonės formai privalomas kasmetinis auditas. Šios formos negalima pasirinkti jei įmonė užsiims labdaringa ar ne-pelno siekiančia veikla.

Uždaroji akcinė bendrovė ir Akcinė bendrovė (ang. Limited company Ltd – (private limite- Ltd, public limited- PLC)). Šios rūšies įmonių vardas turi baigtis plc ar Ltd – ir tai turi būti naudojama niekur kitur kaip vardo gale. Įdomu yra tai, kad Ltd. įstatiminis kapitalas gali būti vienas pensas, o įmonės direktorius bankroto atveju netenka teisės kada nors vėl dirbti samdomu darbuotoju ar būti savos įmonės direktoriumi, Didžiojoje Britanijoje. Manoma, kad kartą nuvedęs įmonę į bankrotą jis gali tai pakartoti dar kartą. Kuriant Ltd reikia paruošti įmonės steigimo aktus, bei bendrovės įstatus, kurie turi nurodyti kas valdys verslą ir kur bus vykdoma veikla, bei įkurta įmonės būstinė. Visi dokumentai turi būti siunčiami į registru centrą (ang. Companies House), pridėdant 20 svarų čekį. Jei norima verslą užregistruoti per vieną dieną, kaina pakyla iki 50 svarų.

Savininkai gali būti individualūs asmenys ar kitos kompanijos. Savininkai nėra atsakingi

už įmonės padarytus nuostolius (išskyrus tuos atvejus kada jie bankui už paskolą suteikia asmenines garantijas). Kompanijai bankrutavus savininkai praranda investuotus pinigus.

Privačios Ltd gali turėti vieną ar kelis akcininkus. Jos negali viešai siūlyti akcijų.

Private Limited Company – Lietuviškoji UAB. Vienas ar daugiau direktorių ir vienas sekretorius. Kiekvienais metais privalomai šaukiamas visuotinis akcininkų susirinkimas, kuris tvirtina metinę finansinę ataskaitą, nustato dividendų dydį, tvirtina auditorių ateinantiems metams. Dažniausiai įstatinį kapitalą sudaro 10 tūkst., paprastųjų akcijų po vieną svarą sterlingą už kiekvieną bet yra galimas atvejis, kad įstatinis kapitalas gali būti vienas pencas. Atsakomybė yra ribota, akcininkai atsako už bendrovės prievoles tik savo įnešto turto dalimi. Įdomu tai kad įmonės direktorius bankroto atveju netenka teisės kada nors vėl dirbti samdomu ar būti savos įmonės direktoriumi, Didžiojoje Britanijoje. Manoma, kad karta nuvedęs įmonė į bankrotą jis gali tai pakartoti dar kartą.

Viešosios ribotos atsakomybės (ang. **PLC**) įmonės, turi turėti mažiausiai du akcininkus, jas gali pardavinėti viešai. Įstatinis PLC kapitalas prieš jai pradėdant prekiauti turi būti 50,000 svarų. Įregistruojant įmonę, turi būti bent vienas direktorius (du jei plc.) ir įmonės sekretorius, kurie taip pat gali būti ir tos įmonės akcininkais.

Pelnas dažniausiai paskirstomas akcininkams, dividendų forma.

Akcinė bendrovė (ang. Public Limited company Ltd). AB vadovauja du ar daugiau direktorių. Kiekvienais metais privalomai šaukiamas visuotinis akcininkų susirinkimas, kuris tvirtina metinę finansinę ataskaitą, nustato dividendų dydį, tvirtina auditorių ateinantiems metams. Akcininkų gali būti vienas ir daugiau. Atsakomybė yra ribota, akcininkai atsako už bendrovės prievoles tik įnešto turto dalimi. Įstatiminis kapitalas – 50 tūkst., svarų sterlingų. Akcinis kapitalas suskirstytas į akcijas, kurių nominali vertė neregamentuojama. Akcinį kapitalą gali sudaryti skirtingų klasių akcijos, suteikiančios skirtingas balsavimo, dividendų ir kitas teises akcininkams.

Europos ekonominių interesų grupė (ang. Community Interest Company (CIC)) – tai nauja struktūros forma (nuo 2005), kuri panaši į Ltd, skirta visuomeninėms įmonėms leisti naudoti pelną ir turtą bendruomenės labui.

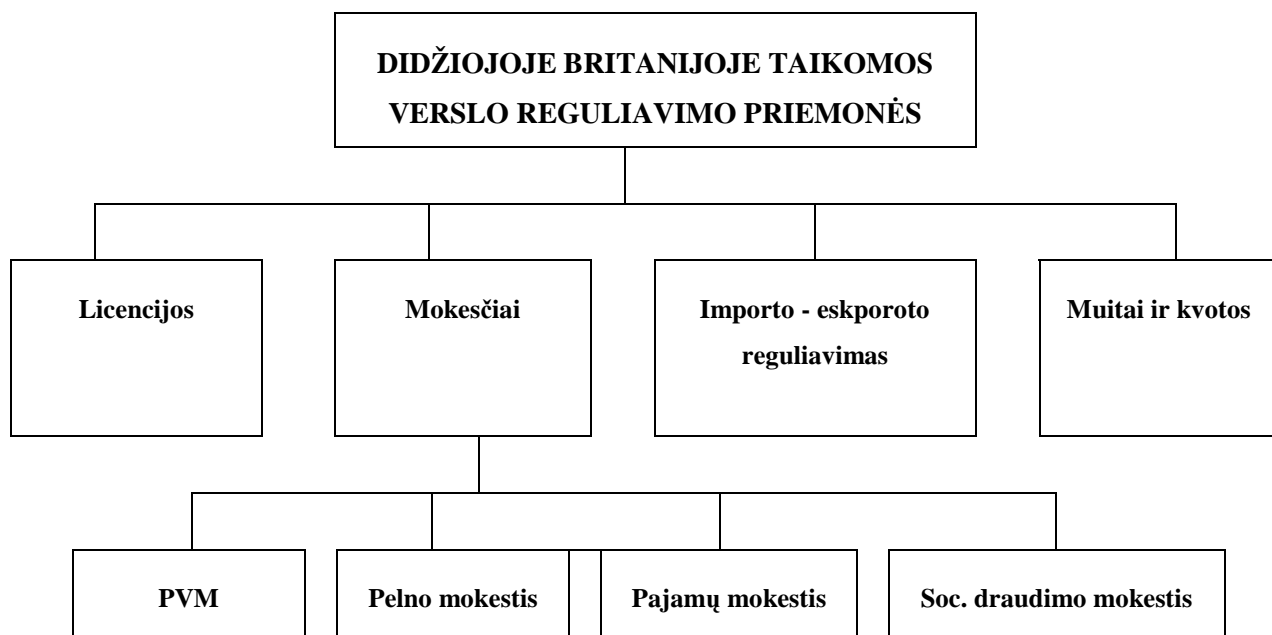
Frančizė. Didžiausias frančizės privalumas yra tas, kad galima pasinaudoti privalumais kuriuos jau užtarnavo pagrindinė įmonė. Minusai tai, kad verslo valdymo laisvė yra ribota pagal frančizės sutartį.

Visuomeninės įmonės (ang. Social enterprise) tai įmonės, kurios verčiasi dėl visuomeninių tikslų

Užsienio įmonės atstovybės ir filialai - užsienio įmonė, nusteigdama filialo, gali veikti DB įregistravusi savo veiklos buveinę (business place). Veiklos buveinę paprastai registruoja

užsienio neribotos atsakomybės bendrovės arba įmonės, kurių veikla Jk yra nepakankamai išplėtotą, kad vertėtų steigti filialą, pvz., įmonės užsiimančios elektronine prekyba ar sandėliavimu, įmonės atstovybės (Business names & structures 2005).

Verslo reguliavimas Didžiojoje Britanijoje. Didžiojoje Britanijoje veikia šios verslo reguliavimo formos. Jos pavaizduotos 9 paveiksle..

Šaltiniai: šaltinis: sukurta autoriaus pagal VAT – Customs and Excise [interaktyvus] prieiga per internetą www.hmce.gov.uk

9 pav. Didžiojoje Britanijoje taikomos verslo reguliavimo priemonės

VAT - pridėtinės vertės mokestis (PVM). Daugeliui verslų, registracija PVM mokėtoju – laisvai pasirenkamas dalykas. Jeigu įmonės apyvarta neperžengia £ 58000 per metus tuomet registruotis neprivaloma. viršijus šią ribą registracija yra privaloma.. Jei įmonė gauna daugiau PVM iš pardavimų, nei kad pati išleidžia mokėdama PVM už pirkinius, skirtumą turi sumokėti muitinei.

Pagal skirtingus produktus bei atliekamas paslaugas PVM skiriamas į tris kategorijas:

- Apmokestinama standartine norma (17,5%)
- Sumažinta norma (5%)
- Apmokestinama nuline norma (VAT – Customs and Excise 2006)

Standartine norma apmokestinama viskas kas neįtraukta į sekančių kitų dviejų punktų sąrašus. Sumažinta norma taikoma vietinei degalų ir energijos gamybai, taupančių energiją prietaisų instaliavimui, pastatų renovacijai ir perplanavimui, moterų higienos produkcijai, vaikų mašininiams sėdynėms. Nulinė norma taikoma maistui, viešajam maitinimui, žemės ūkiui, medicinai eksportui, draudimui, keleiviniam transportui, tarptautiniams pervežimams ir t.t. Tačiau

nereiškia, kad nulinis pridėtinės vertės mokestis taikomas šioms ir kitoms sritims be jokių išimčių. Tai yra taikoma tų sričių tam tikros rūšies prekėms ar paslaugoms. Tiksliai galima išsiaiškinti peržiūrint atskiros grupės sąrašus.

1 Lentelė

Pajamų mokestis (individualiems verslininkams)

NEAPMOKESTINAMA SUMA		£4,745 (23950 LTL)
MOKESČIŲ NORMA VIRŠ NEAPMOKESTINAMOS SUMOS		
STARTINIS MOKESTIS	£0 - £2,230 (11254 LTL)	10%
STANDARTINIS MOKESTIS	£2,231 - £34,600 (11259 – 174626 LTL)	22%
PADIDINTAS MOKESTIS	>£34,600 (> 174626 LTL)	40%

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Taxes, payrols & returns [interaktyvus] prieiga per internetą <http://www.businesslink.gov.uk>

Jeigu pajamos iš individualios ar namudinės veiklos neviršija £4,765 per metus tuomet pajamų mokesčio mokėti nereikia. Jei pajamos neviršija £6,765 tuomet reikia mokėti 10% pajamų mokestį. Nuo £6,765 iki £ 36,165 mokamas 22% pajamų mokestis. Pajamoms viršiujus £ 36,165 ribą mokamas 40% pajamų mokestis. Nacionalinio draudimo įmokas (National Insurance Contributions) už kiekvieną darbuotoją kas savaitę moka darbdavys (11,9 proc., nuo darbuotojo darbo užmokesčio, viršijančio 87 svarų sterlingų) ir darbuotojas (10 proc., nuo darbo užmokesčio atskaičiavus neapmokestinamą sumą). Mokesčių inspekcijoje privalu užsiregistruoti per tris mėnesius nuo veiklos pradžios (Taxes, payrols & returns 2005).

2 Lentelė

Pelno mokestis (Ltd)

Apmokestinamas pelnas (per metus)	Mokesčio koeficientas
£0 - £10,000 (50475 LTL)	0%
£10,001 - £50,000 (50475 – 252375 LTL)	Kinta nuo 0% - 19%
£50,001 - £300,000 (252375 – 1514250 LTL)	19%
£300,001 - £1.5m (1514250 – 7571250)	Kinta nuo 19% - 30%
Daugiau nei £1.5m (> 7571250)	30%

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Taxes, payrols & returns [interaktyvus] prieiga per internetą <http://www.businesslink.gov.uk>

Kaip matome iš lentelės, jei pelnas iki £10,000 per metus pelno mokestis nemokamas, o toliau atitinkamai didėjant pelnui didėja ir pelno mokestis.

Pelno mokestis mokamas per 12 mėnesių, pasibaigus pirmajam apmokestinimo periodui, kuris negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių (viso 24) (Taxes, payrols & returns 2005).

Kaip ir kiekvienoj valstybėje taip ir Didžiojoje Britanijoje verslas reguliojamas

licencijomis. Jos yra reikalingos šioms veiklos rūšims:

- Kino teatrų, teatrų, vaikų priežiūros organizacijų ir slaugių agentūrų veiklai, taksai paslaugoms ir privačiai automobilių nuomai, viešųjų ir pramoginių renginių organizavimui, naktinių klubų veiklai, gyvūnų parduotuvių, metalo laužu prekiaujančių įmonių veiklai ir prekybai gatvėse. Licencijas išduoda Vietinės valdžios licencijavimo departamentas (local Authority Licensing Department). Be to steigiant naktinį klubą būtina gauti licenciją iš magistrato.
- Globos namų veiklai. Licencijas išduoda Vietinės valdžios registracijos ir inspekcijos padalinys (Local Authority Registration and Inspection Unit)
- Slaugos namų veiklai. Licencijas išduoda Sveikatos apsaugos vietinė įstaiga (Local Health Authority).
- Viešojo transporto veiklai. Licencijas išduoda Aplinkosaugos, transporto ir regioninio eismo vietinis biuras (The Local Department of environmental, Transport and Regional Traffic Area Office).
- Ginklų laikymas, prekyba. Licencijas išduoda policija.
- Prekybai alkoholiu licencijas išduoda magistratas (Magistrate)
- Viešbučių, restoranų, kirpyklų veiklai, skerdyklų darbai, maistu prekiaujančių įmonių ir parduotuvių darbas. Licencijas išduoda vietinis aplinkosaugos departamentas (Local Authority Environmental Health Department). Be to, steigiant restoraną ar viešbutį privaloma gauti licenciją iš magistrato.
- Vandens gavybos licencijas išduoda Aplinkosaugos agentūra, prieš tai atlikusi reikalingumo bei poveikio aplinkai vertinimą.
- Mineralų, naftos ir dujų gavybos licencijas išduoda Prekybos ir pramonės departamentas (the department of Trade and Industry). Licencijas privalo gauti visos įmonės prieš pradėdamos vykdyti tyrinėjimo ir gavybos projektus pakrantėse.
- Dugno valymo leidimus išduoda Aplinkos, maisto ir žemės ūkio departamentas uostų ir kanalų gilinimui bei kitoms panašioms komercinio tipo veikloms.
- Žvejybos licencijas išduoda Aplinkosaugos agentūra (lašišų, šlakių ir ungurių žvejybai bei žvejybai tinklais) ir Aplinkosaugos, maisto ir žemės ūkio departamentas (vėžiagyvių žvejybai).
- Teršalų emisijos leidimus oro uostams ir gamykloms išduoda Aplinkosaugos agentūra.
- Pramoninei veiklai vykdyti leidimus išduoda Aplinkosaugos agentūra (padidintos taršos pramoninei veiklai). Įmonės privalo teikti ataskaitas, kaip vykdoma veikla atitinka leidime nurodytus reikalavimus.

Atliekų šalinimo licencijas išduoda Aplinkosaugos agentūra kontroliuojamosioms (pramoninėms, namų ūkių, komercinėms ir k.t.) atliekoms šalinti. Įmonės privalo gauti atskiras licencijas kiekvienai atliekų rūšiai. (Europos komitetas 2002), (Business names & structures 2005).

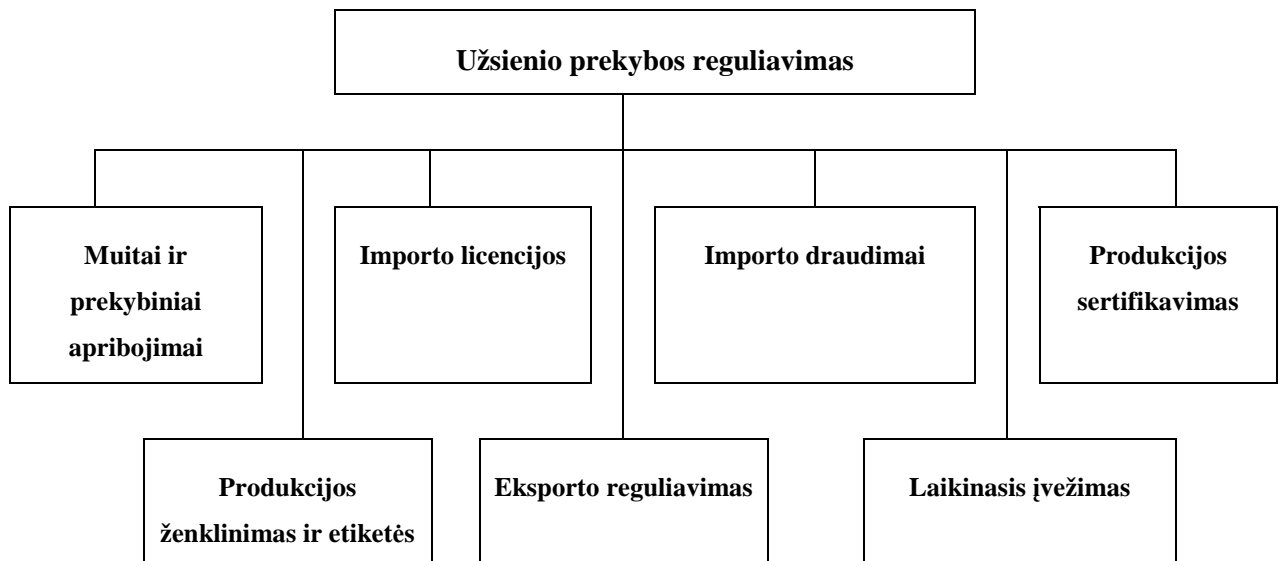
Konkurencijos reguliavimas. Pagrindinės konkurencijos priežiūrą šalyje vykdančios institucijos – Prekybos ir pramonės departamentui (the Department of Trade and Industry) atsakingi:

- Tinkamos prekybos biuras (ang. Office of Fair Trading)
- Konkurencijos komisija (ang. the Competition Commission).

Tinkamos prekybos biuras savo iniciatyva, tiek kitų asmenų pareiškimu tiria, ar susitarimas pagal tikslą ir poreikį yra ribojantis konkurenciją, ir apie savo sprendimą informuoja konkurencijos komisiją. Konkurencijos komisija tikrina gautus pranešimus dėl monopolijų, susijungimo ar komunalinių paslaugų rinkos reguliavimo, o joje įsteigti apeliacijos tribunolai (ang. Appeal Tribunals) nagrinėja apskūstus tinkamos prekybos biuro sprendimus.

JK įmonės, pažeidusios konkurencijos reikalavimus, baudžiamos iki 10 proc., nuo įmonės metinės apyvartos bauda mokama trejus metus. Vartotojai ar konkurentai, kurių teisės buvo pažeistos kitų įmonių antikonkurenciniais veiksmais ar susitarimais, turi teisę reikalauti žalos atlyginimo.

Įmonės privalo pranešti tinkamos prekybos biurui apie susijungimus. Jei po susijungimo kontroliojama tam tikros prekės ar paslaugos rinkos dalis viršija 25 proc., arba susijungusių įmonių kapitalas (assets) viršija 70 mln., svarų sterlingų (Europos komitetas 2002).

Šaltinis: sukurta autoriaus

10 pav. Užsienio prekybos reguliavimo metodai Didžiojoje Britanijoje

Kaip matome iš 10 paveikslo galima išskirti tokias užsienio prekybos reguliavimo metodus:

Muitai ir prekybiniai apribojimai. Muito mokesčiai mokami, kai prekės pasiekia muitinę. Tačiau galimas tam tikrų mokesčių atidėjimas 30-čiai dienų. Daugeliui perdirbtų žemės ūkio produktų, importuojamų į JK, yra taikomi papildomi importo mokesčiai, kurių dydžiai priklauso nuo cukraus, proteino ir krakmolo kiekio produktuose.

Importo licencijos. Tik nedaugeliui prekių reikalingos importo licencijos. Jų reikia importuojant šaunamuosius ginklus ir sprogmenis, karinę įrangą, tam tikrus vaistus, taip pat tekstilės pramonės gaminius ir kai kurią žemės ūkio produkciją. Nustatyti reikalavimai importuojamiems gyvuliams, maisto produktams, keramikos gaminiams.

Importo draudimai AM bangų radijo aparatams, peiliams su iššokančia geležte, nuodingoms, kenksmingoms ir žalingoms medžiagoms (pvz., ašarines dujas, kai kurias pornografijos leidinių rūšis importuoti draudžiama.

Produkcijos sertifikavimas. Importuojamos prekės į JK turi turėti prekių kilmės sertifikatus (EUR1, Form A), nuo kurių priklauso importo muto taikymas. Privalomi Fitosanitariniai ir veterinariniai sertifikatai, jei importuojami žemės ūkio ir maisto produktai.

Produkcijos ženklimas ir etiketės. CE ženklimas privalomas visiems produktams, gaminamiems pagal „naujojo požiūrio“ direktyvas. Produktai, kurie buvo pagaminti ne ES, taip pat turi būti paženklinėti CE ženklu. ECO ženklas – tai savanoriškas ženklas, suteikiamas gamintojams, kurių produktai mažiau kenksmingi aplinkai, nei kiti tokios pačios rūšies produktai. Šis ženklas apima įvairias vartojimo prekių grupes, taip apt popierių, ilgalaikio naudojimo prekes, pakavimo medžiagas, valymo priemones, dažus energijos elementus. Jei produktas neįpakuotas, ši informacija turi būti pridėta. Visa privaloma informacija turi būti pateikta anglų kalba.

Laikinasis įvežimas. Žaliavinės medžiagos laikinai gali būti įvežamos į JK nemokant muto mokesčių, jei jos bus naudojamos gaminti eksportui skirtus produktus. Šiuo atveju importuotojas privalo gauti iš banko ar draudimo kompanijos garantiją taikomiems muto ir kitiems mokesčiams. Reeksporto laikotarpis 6 mėn., nuo importo dienos. Be muto taip apt leidžiama įvežti į rengimus, prekes gamybai ir perdirbimui, bei prekes, naudojamas techninei apžiūrai ir standartams nustatyti.

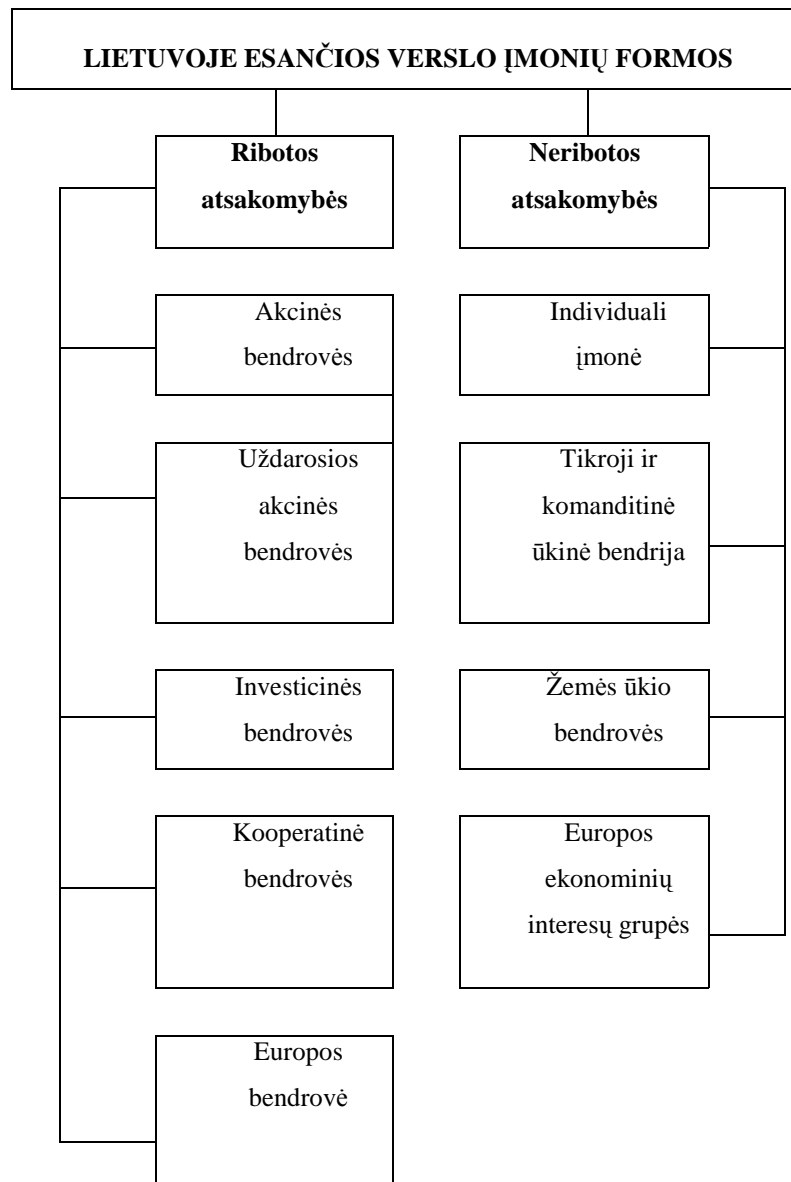
Eksporto reguliavimas. JK licencijuojamas karinės pramonės ir dvigubos paskirties – civilinės ir karinės – prekių ir technologijų eksportas, taip pat kitų prekių eksportas į kai kurias šalis (pvz., Libiją ir Iraką) (Europos komitetas. 2002).

2.2 Verslo steigimo ypatumai Lietuvoje

Teritorija: 65 303 km² **Gyventojų skaičius:** ~3,48 mln. (83,45% lietuvių, 6,74% lenkų, 6,31% rusų, 3,50% kitų tautybių) Lietuva atgavusi nepriklausomybę yra viena sparčiausiai besivystančių Europos valstybių. Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika. Valstybės valdžią šalyje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, Teismas. Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą. Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. Valstybė gina vartotojo interesus. (*LR Konstitucijos 46 straipsnis*).

Lietuvos bendrasis vidaus produktas: 71084 mln.Lt. *BVP tenkantis vienam gyventojui:* 20819 Lt. (Lietuvos statistikos departamentas. 2006). Pagal 2004 metų statistikos departamento pateiktus duomenis Lietuvoje buvo įregistruota 59057 įmonės (Lietuvos statistikos departamentas. 2006).

Lietuvoje esančios verslo formos. Lietuvoje ketinant steigti įmonę, pirmiausia reikia nuspręsti, kokia įmonės teisinė forma (rūšis) yra tinkamiausia pasirinktiems tikslams įgyvendinti. Reikia įvertinti, kokia ūkine komercine veikla bus verčiamasi, kiek įmonėje dirbs darbuotojų, kiek pradinio kapitalo reikės verslui pradėti ir pan.

Šaltinis: sukurta autoriaus

11 pav. Lietuvoje esančios verslo įmonių formos

Lietuvos Respublikos įstatymai numato galimybę steigti šių teisinių formų (rūšių) įmones:

Įmonės yra skirstomos į **ribotos** ir **neribotos** civilinės atsakomybės įmones. Neribotos civilinės atsakomybės įmonės yra individualios įmonės ir ūkinės bendrijos, o visų kitų teisinių formų (rūšių) įmonės - ribotos civilinės atsakomybės.

Ribotos civilinės atsakomybės įmonės už prievolės atsako tik įmonės turtu. Neribotos civilinės atsakomybės įmonės už prievolės atsako įmonės turtu, o tuo atveju, kai įmonės turto neužtenka, už įmonės prievolės individualioje įmonėje atsako savininkas savo turtu, ūkinėje bendrijoje - bendrijos tikrasis narys savo turtu (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2006).

Individuali įmonė. Jeigu planuojate teikti paslaugas ar imtis kitos ūkinės komercinės veiklos, kuriai atlikti pakanka šeimos narių darbo ir nedidelio pradinio kapitalo, galite steigti

individualią įmonę (IĮ).

IĮ steigėju gali būti tik vienas veiksnius fizinis asmuo. Individualių įmonių įstatymas apribojo IĮ savininko teisę būti kitos IĮ savininku, nes IĮ yra neribotos civilinės atsakomybės asmuo ir jos savininkas atsako už įmonės prievoles visu savo turtu. IĮ turi šiuos privalumus: įmonė gali tvarkyti supaprastintą buhalterinę apskaitą, jai nebūtina sudaryti finansinės atskaitomybės, pakanka užpildyti mokesčių deklaraciją. IĮ savininkas gali dirbti savo įmonėje pats vienas ar padedant šeimos nariams, t.y. jam nereikia įdarbinti kitų darbuotojų bei sudaryti su jais darbo sutartis.

Pagrindinis IĮ trūkumas yra tas, kad, ją turint, reikia įvertinti ūkinės komercinės veiklos riziką. IĮ yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo. IĮ turtas neatskirtas nuo įmonės savininko turto. Vadinasi, už IĮ prievoles įmonės savininkas atsako visu savo turtu. Neįvykdžius prievolių užsakovui, valstybei, socialinio draudimo įstaigai ar kitiems kreditoriams iš įmonės turto, prievolių įvykdymas yra nukreipiamas į savininko turtą. IĮ skolos negali būti nurašomos. Prieš registruojant šios teisinės formos įmonę būtina įvertinti visus privalumus ir trūkumus. IĮ pavadinime turi būti jos teisinę formą nusakantys žodžiai „individuali įmonė“ arba šių žodžių santrumpa „IĮ“ (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2006).

Ūkinė bendrija. Jeigu ūkinei komercinei veiklai pradėti neužtenka vieno asmens pastangų bei lėšų ir reikia pasitelkti verslo partnerius, galite steigti ūkinę bendriją.

Ūkinės bendrijos privalumai yra šie: ūkinei bendrijai nebūtina įdarbinti darbuotojus pagal darbo sutartis, joje jungtinės veiklos sutarties pagrindu gali dirbti ūkinės bendrijos tikrieji nariai, ūkinė bendrija gali tvarkyti supaprastintą buhalterinę apskaitą, įstatymai nereglamentuoja ūkinės bendrijos minimalaus nuosavo kapitalo. Tačiau, steigiant šios teisinės formos (rūšies) įmonę, reikia įvertinti ūkinę riziką ir atsižvelgti į tai, kad ūkinė bendrija yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo ir jos turtas neatskirtas nuo jos narių turto.

Ūkinės bendrijos gali būti dviejų teisinių formų (rūšių): tikrosios ūkinės bendrijos (TŪB) ir komanditinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos (KŪB). Ūkinės bendrijos steigimo ir veiklos pagrindas yra jungtinės veiklos sutartis

Ūkinėje bendrijoje turi būti ne mažiau kaip 2 ir ne daugiau kaip 20 narių. Ūkinės bendrijos nariu negali būti valstybės valdžios, valdymo ir valstybės kontrolės institucijos, teismai. TŪB nariu negali būti valstybinės įmonės, o KŪB šios įmonės gali būti nariais komanditoriais.

TŪB sudaro bendru firmos vardu veikiantys tikrieji nariai. Jos nariai atsako solidariai visu savo turtu. TŪB neatsako už savo narių prievoles, nesusijusias su bendrijos turtu.

KŪB sudaro bendru firmos vardu veikiantys tikrieji nariai ir nariai komanditoriai, KŪB turi būti bent vienas tikrasis narys ir bent vienas narys komanditorius. KŪB turtas atskirtas nuo

komanditorių turto, o nuo tikrųjų narių turto neatskirtas. Už KŪB prievolės jos tikrieji nariai solidariai atsako visu savo turtu, o nariai komanditoriai - tik ta savo turto dalimi, kurią pagal sutartį perdavė KŪB.

Akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė. Norint verstis veikla, susijusia su didesne ūkine rizika, geriau pasirinkti ribotos civilinės atsakomybės juridinį asmenį - akcinę bendrovę (AB) arba uždaroją akcinę bendrovę (UAB), t.y. tas teisinių formų (rūšių) įmones, kurios už savo prievolės atsako tik savo (bendrovės) turtu. Bendrovės akcininkas, nepasisėkęs sumanytam verslui, rizikuoja tik tuo turtu, kurį įneša į bendrovę

Bendrovė yra įmonė, kurios įstatinis kapitalas padalytas į dalis, vadinamas akcijomis. Bendrovė yra ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo. Bendrovės turtas yra atskirtas nuo akcininkų turto. Pagal savo prievolės ji atsako savo turtu. Akcininkai pagal bendrovės prievolės atsako tik ta suma, kurią privalo įmokėti už akcijas. Steigiant AB ir UAB, asmenys sujungia savo lėšas (kapitalą) bendrai veiklai. UAB įstatinis kapitalas negali būti mažesnis kaip 10 tūkst. litų. UAB akcijos negali būti platinamos bei jomis prekiaujama viešai. UAB akcijų platinimą įstatymas griežtai riboja, taip susiaurindamas jos potencialius lėšų (kapitalo) šaltinius. Uždarosiose akcinėse bendrovėse auditas privalo būti atliekamas, jei jos tenkina ne mažiau kaip dvi iš šių sąlygų:

- pardavimų pajamos viršija 10 mln. litų per ataskaitinius finansinius metus;
- vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius per ataskaitinius finansinius metus yra ne mažesnis kaip 50;
- balanse pateikta turto suma viršija 5 mln. litų. (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2006).

Kooperatinė bendrovė Kooperatinė bendrovė (KB) - įstatymų nustatyta tvarka fizinių ir (arba) juridinių asmenų įsteigta įmonė, skirta narių ekonominiams, socialiniams bei kultūriniais poreikiams tenkinti. Jos nariai įneša lėšas kapitalui sudaryti, tarpusavyje pasiskirsto riziką bei naudą pagal narių prekių ir paslaugų apyvartą su šia bendrove ir aktyviai dalyvauja KB valdyme. KB yra ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo. KB turtas yra atskirtas nuo jos narių turto. KB pagal savo prievolės atsako tik savo turtu. KB turi ne mažiau kaip 5 narius bei savo pavadinimą. Pavadinime turi būti žodžiai „kooperatinė bendrovė“ arba „kooperatyvas“. KB turi teisę:

- verstis veikla, neprieštaraujančia įstatymams ir bendrovės įstatuose nurodytiems tikslams;
- turėti sąskaitas Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių bankuose;
- valdyti jai nuosavybės teise priklausantį turtą, juo naudotis ir disponuoti pagal įstatymus;

- jungtis į kooperatinių bendrovių sąjungas, taip pat kitų įstatymų nustatyta tvarka – į kitas organizacijas;
- sudaryti sandorius, priimti turtinius įsipareigojimus;
- nustatyti savo produkcijos, darbų ir paslaugų kainas, įkainius ir tarifus;
- KB įstatuose nustatyta tvarka pagal sutartį skolintis lėšų iš savo narių;
- nustatyti savo organizacinę struktūrą, steigti filialus ir atstovybes, būti kitų įmonių ir organizacijų steigėja (Lietuvos Respublikos Seimas 2007).

Ne pelno organizacijos. Jeigu asmuo ar jų grupė pageidauja dirbti socialinėje, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ar kitose panašiose srityse ir jei jų veiklos tikslas nėra pelno siekimas, galima steigti vieną iš ne pelno organizacijų - viešąją įstaigą, asociaciją, labdaros ir paramos fondą, visuomeninę organizaciją. Populiariausia ne pelno organizacija yra viešoji įstaiga (VŠĮ), nes ji vienintelė iš ne pelno organizacijų gali vykdyti ūkinę komercinę veiklą. VŠĮ yra viešasis juridinis asmuo, kuris nesiekia naudoti sau ir gauti pelno negali skirstyti steigėjams, nariams, dalininkams. VŠĮ gali steigti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fiziniai bei juridiniai asmenys. Steigėjų skaičius neribojamas. Valstybės ir savivaldos institucijos valstybės (savivaldybės) turtą VŠĮ gali perduoti tik panaudos pagrindais. Kai kurie išskirtiniai VŠĮ bruožai:

- įstaigos turi veikti socialinėje, švietimo, mokslo, kultūros, sporto, verslo rėmimo ar kitose panašiose srityse;
- įstaiga gali gauti pajamas už veiklą, numatytą viešosios įstaigos įstatuose, tačiau ji gauto pelno negali skirstyti savo dalininkams (savininkui), todėl didžioji dalis pajamų naudojama pagrindinei veiklai plėtoti;
- įstaiga gali gauti labdaros forma materialinę ir finansinę paramą.

Europos ekonominių interesų grupė. Europos ekonominių interesų grupė – privatus juridinis asmuo, kurio tikslas padėti savo nariams vykdyti arba plėsti ekonominę veiklą, pasiekti geresnių veiklos rezultatų, tačiau jos tikslas nėra pelno siekimas. Grupės veikla susijusi su jos narių ekonomine veikla ir ją tik papildo. Todėl grupei neleidžiama:

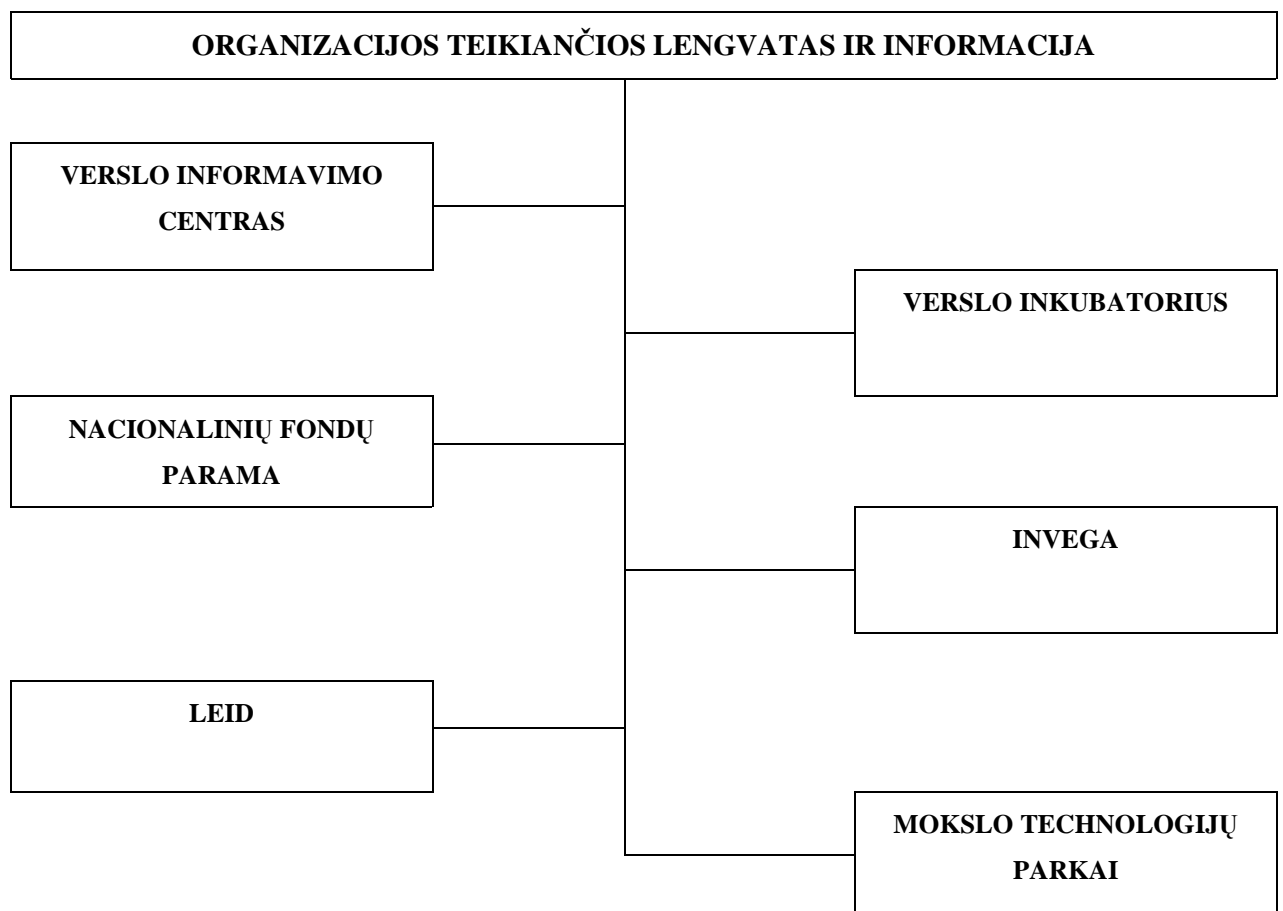
- tiesiogiai arba netiesiogiai valdyti arba prižiūrėti savo narių arba kitų įmonių veiklos, ypač personalo vadybos, finansų ir investicijų srityse;
- tiesiogiai arba netiesiogiai bet koku pagrindu turėti savo narių akcijų; turėti kitų įmonių akcijų leidžiama tik tiek, kiek to reikia siekiant grupės tikslų, ir tik jeigu tai daroma grupės narių naudai;
- samdyti daugiau nei 500 darbuotojų;
- būti kitos Europos ekonominių interesų grupės nariu ir kt (Simanavičienė Ž., 2002).

Europos Bendrovė. Jei įmonės veiklos plėtrai nepakanka Lietuvos rinkos, ir norima

plėtoti savo verslą kitose ES šalyse ar suvienyti keliose šalyse veikiančių įmonių valdymo struktūrą, tuomet paranku būtų steigti Europos bendrovę (SE, pranc. Societas Europaea). SE, kurių buveinė yra Lietuvos Respublikoje, veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas bei Lietuvos Respublikos teisės normos, reglamentuojančios AB veiklą. Europos bendrovės įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis nei 120 tūkst. eurų. Įstatinis kapitalas dalijamas į akcijas. SE akcininkas neatsako didesne suma, nei jo pasirašytų akcijų vertė (Lietuvos Respublikos Seimas 2007).

Įmonėms pagalbą teikiančios organizacijos Lietuvoje.

Lietuvoje veikia šios organizacijos teikiančios lengvatas, informaciją ir pagalbą:

Šaltinis: sukurta autoriaus

12 pav. Organizacijos teikiančios lengvatas ir paskatas verslui Lietuvoje

Verslo informacijos centras - tai vienos ar kelių savivaldybių teritorijoje veikianti viešoji įstaiga, kuri tos teritorijos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams lengvatinėmis sąlygomis teikia verslo informacijos, konsultavimo paslaugas, organizuoja informacijos sklaidos renginius ir mokymus įvairiomis verslo valdymo ir plėtojimo temomis (įmonės steigimo, verslo planavimo,

rinkodaros, darbo teisės, finansų valdymo, buhalterinės apskaitos, informacinių technologijų panaudojimo ir kt.).

Verslo inkubatorius - tai vienos apskrities, vienos ar kelių savivaldybių teritorijoje veikianti viešoji įstaiga, kuri inkubuojamiems ūkio subjektams lengvatinėmis sąlygomis nuomoja patalpas, techninę ir biuro įrangą, teikia verslo informacijos, konsultacijų, mokymo paslaugas. Pagrindinis verslo inkubatorių veiklos tikslas - remti pradedančius verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai užsiimti ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje.

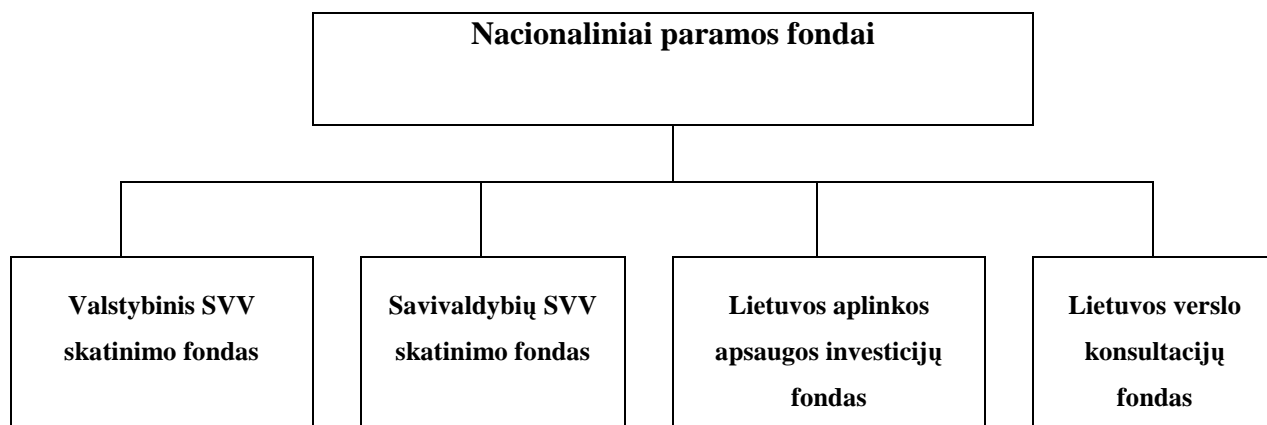
Siekdami šio tikslo, verslo inkubatoriai vykdo šią veiklą:

- nuomoja savo turtą (patalpas, biuro įrangą);
- teikia informacijos, konsultavimo, mokymo paslaugas ir organizuoja informacijos sklaidos renginius;
- teikia biuro (telefono, fakso, dokumentų rengimo, tekstų vertimo, dauginimo, internetinio ryšio ir pan.), reklamos paslaugas;
- rengia parodas, pristatymus, tarpininkauja ieškant finansinių rėmėjų, užsienio partnerių.

Mokslo ir technologijų parkas - mokslinių tyrimo institutų ir gamybos bei verslo saitų sutvirtinimo ir atnaujinimo projektas, tai bandymų laukas įvairiausioms gamybos, technologijų kūrimo bei verslo organizavimo sistemoms. Parkų pagrindinis tikslas yra didinti regiono ar tam tikros teritorijos konkurencingumą, skatinant kokybės ir inovacijų kultūrą tarp savo narių, organizuojant žinių ir technologijų perdavimą iš jų sukūrimo taškų į įmones ir rinką, ir aktyviai skatinant naujų inovatyvių kompanijų kūrimąsi. (inovacijų portalas 2007).

„Verslo inkubatorių vadyba“ autoriai teigia, kad skirtumai tarp inovacijos centrų, verslo inkubatorių ir mokslinių technologijos parkų atsispindi jų struktūrose. Pagrindė, organizacijų branduolys būna inovaciniai centrai, todėl rasti ribas tarp jų yra gana sudėtinga (Verslo inkubatorių vadyba., 2001, p. 11.).

Be jau minėtų paramos šaltinių galima būtų išskirti dar ir **nacionalinių fondų paramą**.

Šaltinis: sukurta autoriaus

13 pav. Nacionaliniai paramos fondai

Valstybinis SVV skatinimo fondas. Šis fondas teikia tokias paramos rūšis kaip verslo plėtros programų rengimas, verslo inkubatorių steigimas, technologinių parkų steigimas, verslo centrų steigimas, SVV konsultavimas ir mokymas, palūkanų kompensavimas, verslo leidinių finansavimas.

Savivaldybių SVV skatinimo fondai. Iš šių fondų galima gauti tokią paramą, palūkanų kompensavimas, naujų darbo vietų kūrimas, tikslinių projektų rėmimas, SVV konsultavimas ir mokymas, renginiai verslininkams.

Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas finansuoja investicijas į aplinkosauginius projektus.

Lietuvos verslo konsultacijų fondas dalinai finansuoja konsultacines paslaugas (Savickas, 2004, p.6.).

INVEGA teikia verslo paskolų garantijas kredito įstaigoms, kredituojančioms mikro, mažas ir vidutines įmones, kuriose dirba iki 100 darbuotojų ir kurios atitinka Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme numatytas sąlygas.

INVEGA garantuoja paskolas, skirtas investicijoms (į nuosavą ilgalaikį turtą) ir apyvartinėms lėšoms (žaliavoms, medžiagoms įsigyti). INVEGA garantuoja iki 50 % paskolos sumos už paskolas, skirtas apyvartinėms lėšoms papildyti, ir iki 80 % investicinėms paskolų sumoms. INVEGA teikia garantijas ir ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamiems projektams gauti. Tokioms paskoloms INVEGOS atsakomybės limitas negali viršyti 50 % paskolos sumos.

INVEGOS garantuojama paskola gali būti iki 2 mln. Lt. Kai garantija teikiama ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamam projektui gauti, didžiausia garantuojama paskolos suma gali būti 3 mln. Lt (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2006).

UAB draudimo įmonė Lietuvos eksporto ir importo draudimas (LEID)

Pagrindiniai **LEID** tikslai:

Pagalba įmonėms, kurios eksportuoja produkciją į užsienio rinkas, didinant jų konkurencingumą tose rinkose, apdraudžiant prekių ir paslaugų eksporto riziką

Didinti Lietuvos įmonių galimybes plėtoti vidinę prekybą, mažinant neatsiskaitymo riziką.

LEID suteikia draudimo apsaugą nuo Lietuvos ir užsienio pirkėjų bankroto ar tyčinio neatsiskaitymo. Šiuo draudimu gali naudotis Lietuvos ir ES valstybių ūkio subjektai, parduodantys prekes ar paslaugas su atidėtu mokėjimu Lietuvos ir užsienio pirkėjams.

Pirkėjui nesumokėjus už prekes ar suteiktas paslaugas, LEID įsipareigoja įmonei išmokėti iki 90 % pirkėjo skolos. Draudimo apsauga yra teikiama tiems prekiniams kreditams, kurių atidėjimo terminas yra ne ilgesnis kaip 360 dienų. Draudimo sutartis galioja ne ilgiau kaip 12 mėn (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2006).

3. DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR LIETUVOS VERSLO REGULIAVIMO SISTEMŲ TYRIMAS

3.1 Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo sąlygų tyrimas

Tyrimo tikslas - nustatyti kaip būtų galima „patobulinti“ Lietuvos verslo reguliavimo sistemą, naudojantis Didžiojoje Britanijoje veikiančia verslo reguliavimo sistema.

Buvo iškelta tokia **hipotezė**:

○ Didžiosios Britanijos verslo reguliavimo sąlygos yra palankesnės verslui plėtoti nei Lietuvoje.

Tyrimo metu buvo siekta atsakyti į šiuos **klausimus**:

○ Su kokiais sunkumais susiduriama steigiant įmones Didžiojoje Britanijoje ir Lietuvoje, kur palankesnės steigimo sąlygos?

○ Kiek ir kokias institucijas reik aplankyti steigiant verslo įmones?

○ Kokios pagalbos formos galimos naujai įsteigtoms įmonėms?

Tyrimo metu siekta atsakyti į šiuos **klausimus**:

○ Atskleisti Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo reguliavimo sistemų skirtumus.

○ Išanalizuoti, kaip rasti skirtumai pakeistų Lietuvos verslo reguliavimo sistemą.

○ Palyginti įmonių steigimo sistemas

○ Kokios paramos formos yra Lietuvoje ir Didžiojoje Britanijoje ir koks jų veiksmingumas

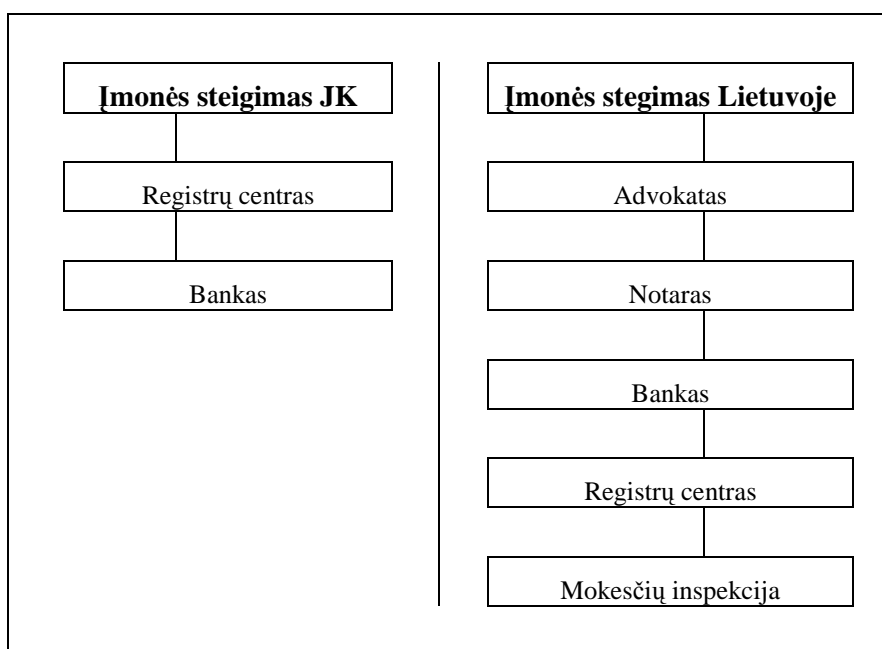
Tyrimo metodika. Siekiant sužinoti atsakymus į iškeltus klausimus buvo naudojami duomenys iš informacinių šaltinių ir iš patirties, nes dalyvavome dviejų įmonių kūrimo procese, viena iš jų yra įkurta Didžiojoje Britanijoje, o kita Lietuvoje. Jų abiejų statusai yra uždarnosios akcinės bendrovės.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo vykdomas įkuriant vieną įmonę Didžiojoje Britanijoje, o kitą Lietuvoje. Tiek Didžiojoje Britanijoje tiek Lietuvoje buvo įkurta po vieną uždarąją akcinę bendrovę. Taip pat patiems teko pasinaudoti kai kurių paramos fondų pagalba. Buvo aplankyti bankai ir įvertintos jų teikiamos lengvatos.

3.2 Didžiosios Britanijos ir Lietuvos įmonių steigimo ypatumai

Steigiant įmones tiek Didžiojoje Britanijoje tiek Lietuvoje svarbu žinoti jų steigimo principus. Nors įmonių formos iš dalies yra panašios bet yra skirtingi jų kūrimo etapai ir

reikalavimai. Kaip matosi iš 14 paveikslėlio, kai kurie įmonių steigimo etapai nesiskiria, tik Lietuvoje steigiant įmonę reikia praėti daugiau etapų.

Šaltinis: sukurta autoriaus

14 pav. Įmonės steigimo schema JK ir Lietuvoje

UAB Steigimas Didžiojoje Britanijoje. Norint įregistruoti įmonę Didžiojoje Britanijoje reikia aplankyti tik vieną organizaciją.

Registru centras: Uždarnosios akcinės bendrovės (Ltd) registruoti reikia Company House – Lietuviškasis registru centras. Registracija vyksta internetu arba galima užpildyti formas ir jas išsiusti paštu. Registracijos kaina priklauso nuo to kaip greitai norima gauti įmonės steigimo pažymėjimą. Internetiniu būdu užsakyti pažymą kainuoja apie 75 LTL (15 svarų sterlingų), jei pageidaujama tą pačią dieną gauti pažymą tuomet mokėti reikia apie 150 LTL (30 svarų sterlingų). Jei įmonė registruojama ne internetu tuomet neskubi įmonės įregistravimo kaina būtų apie 100 LTL (20 svarų sterlingų) o jei norima užregistruoti skubiu būdu tuomet kainuotų apie 250 LTL (50 svarų sterlingų). Angliškas registru centras registruoja direktorius, kuriems dirbant įmonės patyrė bankrotus. Jei direktoriui valdant įvyko bankrotas, tas žmogus daugiau Didžiojoje Britanijoje negalės niekada dirbti direktoriumi.

Uždarnosios akcinės bendrovės įregistravimui reikalingi šitie dokumentai:

Įmonės memorandumas jame turi atsispindėti vieta kur įmonė bus registruojama (adresas), ir turi būti parašyta kuo ta įmonė versis.

Istatai: juose turi atsispindėti įmonės veiklos kryptys, akcininkų teisės ir direktoriui suteiktos galios.

Be šitų dokumentų reikia dar užpildyti ir dvi formas (form 10 ir form 12):

Forma 10: joje pildoma informacija apie direktorius ir sekretores, taip pat adresas, kuriuo įregistruota įmonė.

Forma 12: tai sutikimo deklaracija su įmonių įstatymais.

Mokesčiai. Pelno mokestis – įmonė pati turi nustatyti kokį procentą turi mokėti. Ir privalo teikti kasmetines ataskaitas mokesčių inspekcijai. Nauja įmonė pirmą finansinę ataskaitą turi pateikti tik po 16 mėnesių. PVM yra neprivalomas, privaloma registruotis PVM mokėtoju jei įmonės apyvarta yra didesnė nei 307867 LTL (61000 svarų sterlingų). Įmonė privalo naudotis PAYE sistema, kurios pagalba galima sumokėti ir atsiimti mokesčius, atskaičiuoti socialines draudimo įmokas darbuotojams.

IĮ steigimas Didžiojoje Britanijoje.

Tai viena paprasčiausiai ir greičiausiai įregistruojamų įmonių formų Didžiojoje Britanijoje. Individualią įmonę reikia užregistruoti Mokesčių inspekcijoje (Homeland Revenue & Custom).

Šios įmonės akcininkai neatsako už įmonės išsiskolinimus, už juos atsako įmonės direktorius, kuris gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn su turto konfiskacija

Reikalingi dokumentai: asmens tapatybės pažymėjimas. Yra užpildoma viena forma CWF1 (žiūrėti prieduose). Pažymėjimas atsiunčiamas penkių darbo dienų laikotarpyje.

Mokesčiai: Socialinio draudimo įmokos apie 10 LTL (2,10 svarų sterlingų mokamas kartą per savaitę). Jei pajamos viršija 22500 LTL (4465 svarų sterlingų) per metus, tuomet socialinio draudimo įmokos mokėti nereikia, nes yra mokamas pajamų mokestis.

Individualios įmonės savininkas atsako visu savo turtu už padarytus nuostolius. Šios rūšies įmonei yra sunkiau gauti paskolą iš banko. Jei apyvarta viršija 307867 LTL (61000 svarų sterlingų) tuomet privaloma registruotis PVM mokėtoju.

IĮ savininkai turi mokėti ketvirtos klasės socialinio draudimo įmokas:

- Jei pajamos neviršija 3540 svarų sterlingų tuomet mokėti nereikia.
- Jei pajamos yra nuo 3540 svarų sterlingų iki 34840 svarų sterlingų tuomet reik mokėti 8 % nuo gautų pajamų per metus
- Jei pajamos viršija 34840 svarų sterlingų tuomet reik mokėti 9% nuo gautų pajamų per metus (business link 2006).

II ir UAB įkūrimo išlaidos Didžiojoje Britanijoje

	Uždara akcinė bendrovė	Individuali įmonė
Registru centras	Nuo 15 – 50 svarų sterlingų (nuo 75 – 250 LTL)	0 svarų sterlingų
Viso:	Nuo 75 – 250 LTL	0 LTL

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Company Registration [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2005 gruodžio 19 d.] prieiga per internetą <http://www.companieshouse.gov.uk>

Didžiosios Britanijos bankai ir jų teikiama pagalba. Didžiojoje Britanijoje naujai įsikūrusiai įmonei kreipiantis į banką, nuo 6 iki 18 mėnesių bankas (priklausomai nuo banko) neima mokesčių už bankines operacijas. Prašant paskolos reikia užpildyti keletą formų, kuriose prašoma nurodyti sumą pinigų, kurią norima gauti, planuojamas ir esamas pajamas jei tokios yra ir verslo planą. Jei prašoma paskola nėra didelė tuomet reikalingas supaprastintas verslo planas. Gavus paskola bankas stebi kaip vyksta pinigų judėjimai sąskaitose. Jei įmonė dirba sėkmingai, bankas pasiūlo didesnę kreditą. Bankai naujoms įmonėms teikia katalogus, kuriuose yra pateikta informacija apie organizacijas, padedančias įkurti verslą ar suteikiančios kitokią pagalbą. Bankai Anglijoje labai atsakingai tikrina pateiktus dokumentus, kuriuos pateikia įmonės norinčios atsidaryti sąskaitas. Jei įmonės direktorius turi asmeninę sąskaitą tame banke, kuriame prašoma atidaryti sąskaitą įmonei, tai yra didelis privalumas, nes visos įmonės garbė remiasi direktoriumi. Jei direktorius nėra turėjęs įrašų savo asmeninėje byloje, bankas iškart gali pasiūlyti paskolą.

Pagalba verslui Didžiojoje Britanijoje. Didžiojoje Britanijoje veikia 2497 organizacijos, kurios teikia pagalbą naujoms įmonėms. Vienas iš lengviausių būdų rasti tinkamą organizaciją naudojantis businesslink svetaine, kurioje atsakius į pateiktus klausimus yra parodoms visos organizacijos, kurios randasi aplink ieškantįjį. Duoti organizacijų adresai ir aprašymai kam yra teikiama parama (pvz.: „Daiwa foundations small Grants“). Ši organizacija teikia pagalbą įmonėms, kurios bendradarbiauja ar nori bendradarbiauti su Japonija. Ši organizacija teikia tokią paramą:

- kalbų kursai,
- konferencijos,
- kelioninės stipenijos
- finacinė pagalba nuo 1000 iki 5000 svarų sterlingų (Daiwa Anglijos – Japonijos paramos organizacija 2007).

Naujos įmonės atleidžiamos nuo mokesčių vieniems metams. Kad įmonė galėtų pasinaudoti šia lengvata ji turėtų:

Dalyvauti mokslinių tyrimų tarybos ir valstybės oraganizuojamose programose. Yra

aštuonios programų rūšys, kurios apimančios biotechnologijų sritį, ekonomikos ir socialinių mokslų, medicinos, menų ir t.t. Taip pat šios programos teikia finacinę paramą, kuri yra nuo 50000 iki 100000 svarų sterlingų.

Naujos įmonės gali susigražinti iki 50 proc. sumos išleistos kompiuteriams ir darbo vietai įsirengti su sąlyga, kad tos prekės sudaro 90 % įmonėje atliekamo darbo.

Taip pat valstybė gali atleisti metams nuo mokesčių jei įmonė dirba mokslinių tyrimų srityje, jei investuoja į energiją taupančią įrangą. Verslininkų patogumui yra išvystytas internetinis bendradarbiavimas su valstybinėm įstaigom, kuris taupo laiką, nes visas operacija ir įvairius dokumentus galima pateikti internetu.

UAB steigimas Lietuvoje. Prieš pradėdant registruoti įmonę patartina pirmiausiai rezervuoti įmonės vardą. Ta galima padaryti registrų centre užpildant VP-1/2000 forma. Įmonės vardo registracija kainuoja 80 LTL (10 LTL už vardo tikrinimą ir 70 LTL už laikiną įtraukimą į registrų sąrašus).

Įmonę galima įregistruoti dviem būdais:

- Kreipiantis į įmones kurios u tam tikrą mokestį atlieka visas su registracija susijusias operacijas.
- Registruoti savo jėgomis.

Įtraukus įmonės vardą į laikiną registrą sekantis žingsnis kurį reikia padaryti kreiptis į **advokatą**. Pas advokatą reikia kreiptis todėl, kad notaras nepriima pačių savinikų sudarytų įstatų, nes manoma, kad steigėjas yra nepakankamai kvalifikuotas ir gali pridaryti klaidų, kurių taisymas notarams kainuoja daug laiko ir, kad to būtų išvengta tai pavesta padaryti advokatams.

Advokatui pateikiami dokumentai:

- Steigėjų tapatybės nustatymo dokumentai.
- Akcininkų gyvenamosios vietos patvirtinimo pažyma (ją galima gauti migracijos tarnyboje, užtrunka nuo vienos paros iki trijų).
- Įmonės vardo įtraukimo į registrą pažyma.
- Banko pažyma, kad įneštas įstatyminis kapitalas.

Advokatas paruošia įmonės įstatus taip pat ir steigiamąjį įmonės akcininkų protokolą. Advokatui mokamas atlygis yra apie 500 LTL. (Jei įstatai ruošti ne advokato notaras neregistruos). Sekantis etapas vizitas pas notarą. **Notarui** pateikiami dokumentai:

- Prašymas registruoti juridinių asmenų registre.
- Jeigu bendrovę steigia vienas steigėjas – jo pasirašytas steigimo aktas (ne mažiau kaip du egzemplioriai). Jeigu bendrovę steigia du ar daugiau steigėjų - steigimo sutartis (ne mažiau kaip du egzemplioriai).

- Įstatai (ne mažiau kaip 3 egzemplioriai).
- Savininko sutikimas suteikti patalpas juridinio asmens buveinei. Patalpų savininkui, pačiam steigiančiam juridinį asmenį, pažyma apie patalpų suteikimą nereikalinga, tačiau būtina pateikti dokumentus, patvirtinančius jo nuosavybės teises į šias patalpas.
- Steigiamojo susirinkimo protokolas ir jo priedai.
- Dokumentai, patvirtinantys duomenis apie steigėjus, išrinktus (paskirtus) valdymo ir priežiūros organų narius, asmenis, galinčius sudaryti sandorius juridinio asmens vardu, jų teisių ribas.
- Turto vertinimo ataskaita, jeigu steigėjas akcijas iš dalies apmoka nepiniginiu įnašu.
- Jeigu pavadinime vartojamas žodis „katalikų“ – rašytinis Katalikų bažnyčios vadovybės (vyskupo) sutikimas.
- Jeigu pavadinime vartojamas Lietuvos Respublikos oficialusis ar tradicinis (trumpasis) valstybės pavadinimas – teisingumo ministro leidimas vartoti valstybės pavadinimą.
- Banko pažyma apie kaupiamojoje sąskaitoje įmokėtus pradinius įnašus arba banko pažyma, kad banko pagrindinis kapitalas sukauptas ir apmokėtas, jei steigiamas komercinis bankas, arba banko pažyma, kad yra suformuotas organizacinis fondas ir visiškai apmokėtas įstatinis kapitalas, jei steigiamas draudimo įmonė.

Notarui mokamas atlyginimas yra 350 LTL. Notarui patvirtinus dokumentus, juos reikia nešti į registrų centrą galutiniam įmonės įregistravimui.

Registrų centrui pateikiami dokumentai:

1. Įstatai (2 egzemplioriai patvirtinti notaro).
2. Dokumentas, patvirtinantis, kad sumokėtas atlyginimas už registravimą (198 Lt).
3. Forma JAR-1 (prašymas įregistruoti į juridinių asmenų registrą).
4. Forma JAR-VO-V (pildo įmonės direktorius, pateikiami jo duomenys).
5. Forma JAR-T (taisyklė pagal kurią asmenys veikia juridinio asmens vardu).
6. Forma JAR-PP (parašo pavyzdys asmens, kuris turi teisę sudaryti sandorius) (žr.

Priedus)

Įmonė įregistruojama per septynias dienas. Dokumentus atsiimant vietoje. (Valstybinė įmonė registrų centras 2007).

Įregistravus įmonę per penkias dienas privaloma ją užregistruoti mokesčių inspekcijoje. Ir tada pradėdami mokėti mokesčiai.

Uždaroji akcinė bendrovė pradėjusi savo veiklą turi mokėti mokesčius. Kiekvienas verslas turi savo specifinių mokesčių rūšių, norėčiau paminėti pagrindinius mokesčius. **Mokesčiai:**

- Pridėtinės vertės mokestis. PVM mokėtoju privaloma įsiregistruoti jei įmonės

apyvarta yra daugiau nei 100000 LTL.

- Pelno mokestis. Jei įmonė gauna pelną reikia mokėti pelno mokestį.
- Turto mokestis nuo 0,3 procento iki 1 procento nekilnojamojo turto mokestinės vertės.
- Socialinis mokestis. Jį sudaro 3 % nuo apmokestinamojo pelno sumos.
- Įmokos į garantinį fondą. 0,2 proc. priskaičiuoto darbuotojams darbo užmokesčio (nuo kurio skaičiuojamos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos)

IĮ steigimas Lietuvoje.

Prieš pradėdant registruoti įmonę patartina pirmiausiai rezervuoti įmonės vardą. Tai atliekama registrų centre užpildžius VP-1/2000 forma. Įmonės vardo registracija kainuoja 80 LTL (10 LTL už vardo tikrinimą ir 70 LTL už laikiną įtraukimą į registrų sąrašus). Tai atlikus galima kreiptis pas advokatą, kuris surašo įstatus. Su advokato surašytais įstatais einama pas notarą.

Notarui pateikiami dokumentai:

- Prašymas registruoti juridinių asmenų registre.
- Įmonės nuostatai (ne mažiau kaip 3 egzemplioriai).
- Savininko sutikimas suteikti patalpas juridinio asmens buveinei. Patalpų savininkui, pačiam steigiančiam juridinį asmenį, pažyma apie patalpų suteikimą nereikalinga, tačiau būtina pateikti dokumentus, patvirtinančius jo nuosavybės teises į šias patalpas.
- Licencija (leidimas), jei pagal įstatymus licencija (leidimas) turi būti išduota iki juridinio asmens įsteigimo.
- Dokumentai, patvirtinantys duomenis apie steigėjus, išrinktus (paskirtus) valdymo ir priežiūros organų narius, asmenis, galinčius sudaryti sandorius juridinio asmens vardu, jų teisių ribas.
- Jeigu pavadinime vartojamas Lietuvos Respublikos oficialusis ar tradicinis (trumpasis) valstybės pavadinimas – teisingumo ministro leidimas vartoti valstybės pavadinimą. Jeigu pavadinime vartojamas žodis „katalikų“ – rašytinis Katalikų bažnyčios vadovybės (vyskupo) sutikimas.

Notarui mokamas atlyginimas yra 170 LTL. Notarui užregistravus įstatus ir kitus pateiktus dokumentus galima eiti į registrų centrą galutiniam įmonės įtraukimui į juridinių asmenų registrą.

Registrų centrui pateikiami dokumentai:

1. Įstatai (2 egzemplioriai patvirtinti notaro).
2. Dokumentas, patvirtinantis, kad sumokėtas atlyginimas už registravimą (107Lt).
3. Forma JAR-1 (prašymas įregistruoti į juridinių asmenų registrą).
4. Forma JAR-VO-V (pildo įmonės direktorius, pateikiami jo duomenys).

5. Forma JAR-T (taisyklė pagal kurią asmenys veikia juridinio asmens vardu).
6. Forma JAR-PP (parašo pavyzdys asmens, kuris turi teisę sudaryti sandorius).
7. Forma JAR-S (pildoma savininko, turi pateikti duomenis apie save).

Įmonė įregistruojama per septynias dienas. Dokumentus atsiimant vietoje. (Valstybinė įmonė registrų centras 2007)

Individualios įmonės turi mokėti tokius **mokesčius**:

- privalomas sveikatos draudimas šis mokestis yra kintamas šiuo metu sudaro 34,36LTL (moka tik savininkas)
- Socialinio draudimo mokestis 50% nuo bazinės algos dydžio ir jei savininkas nori gali dar mokėti papildomai pensijai gauti dar 15 % nuo atlyginimo.
- Pelno mokestis jei pajamos per metus sudaro daugiau nei 25000 LTL ir jei savininkas nusiima pinigų savo reikmėms jis turi sumokėti 15% nuo nuimtos sumos.
- Turto mokestis nuo 0,3 procento iki 1 procento nekilnojamojo turto mokestinės vertės, nustato savivaldybės, atsižvelgdamos į vieną arba kelis iš šių kriterijų: nekilnojamojo turto paskirtį, jo techninės priežiūros būklę, mokesčio mokėtojų kategorijas (dydį ar teisinę formą, ar socialinę padėtį) ar nekilnojamojo turto buvimo savivaldybės teritorijoje vietą (Valstybinė mokesčių inspekcija 2007).

4 Lentelė

II ir UAB įkūrimo išlaidos Lietuvoje

	Uždara akcinė bendrovė	Individuali įmonė
Registrų centras	80 LTL (už pavadinimo įtraukimą į laikiną registrą) 198 LTL (įmonės įtraukimas į registrą)	80 LTL(už pavadinimo įtraukimą į laikiną registrą) 107 LTL (įmonės įtraukimas į registrą)
Advokatas	500 LTL	500 LTL
Notaras	350 LTL	170 LTL
Viso:	1128 LTL	875 LTL

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Lietuvos bankai ir jų teikiama pagalba. Naujoms įmonėms norint atsidaryti sąskaitą banke reikia turėti tokius dokumentus kaip akcininkų sprendimą, kuriuo yra išrinktas direktorius, įmonės antspauda, įstatus įmonės įregistravimo pažymėjimą. Lietuvos Bankai neteikia jokios pagalbos ar nuolaidų naujoms įmonėms. Ar tai būtų nauja ar sena įmonė bankas taiko vienodo tarifo mokesčius. Bankai siūlo paskolas su INVEGA garantija tačiau, kad gauti šią paskolą reikia turėti nekilnojamo turto. Norint gauti overdraftą: Vieni bankai jį suteikia iki 50 % nuo įmonės apyvartos, kuri skaičiuojama imant trijų mėnesių apyvartos vidurkį. Kiti bankai be turto įkeitimo net nešneka.

Kaip pavyzdį norėčiau paminėti viena banką Tai „Šiaulių bankas“, savo internetinėje

svetainėje skelbiasi kaip „smulkaus verslo partneris“. Nuėjus į banką kaip naujai įmonei ir pasiteiravus apie galimybę gauti paskolą lengvatinėmis sąlygomis yra paklausama kokią nekilnojamą turtą turite ir kokia yra apyvarta. Jei įmonė neturi turto galimybės gauti paskola beveik lygios nuliui.

Pagalba verslui Lietuvoje. Lietuvoje be jau minėtų pagalbos formų galima dar išskirti keletą:

Importo eksporto draudimas. Ši organizacija draudžia nuo klientų nemokumo. Taip pat padeda lengvesnėmis sąlygomis gauti paskolą iš bankų.

Lietuvos darbo birža. Ši organizacija teikia pagalbą darbuotojams ieškantiems darbo. Darbo birža savo programomis remia žmonių įdarbinimą suteikdamos įmonėms kai kurių lengvatų: moka dalį atlyginimo (iki vienu metų), arba iškarto išmoka tam tikrą pinigų sumą, kurią įmonė gali panaudoti įmonės plėtrai. Išmokama suma gali siekti iki 37000 LTL (Lietuvos darbo birža 2006).

Valstybės suteikiamos lengvatos:

- Įmonės, kuriose vidutinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 500 tūkst. Lt, apmokestinamąjį pelną gali apmokestinti taikydamos 13 proc. tarifą. Įmonės, kuriose vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 1 mln. Lt, apmokestinamojo pelno dalį, lygią 25 tūkst. Lt, gali apmokestinti 0 proc. tarifu, o likusią apmokestinamojo pelno dalį - 15 proc. tarifu. Ši taisyklė galioja individualioms įmonėms, tikrosioms ūkinėms bendrijoms ir komandinėms ūkinėms bendrijoms.

- Įmonėms, kurių apmokestinamosios pajamos praėjusiais mokestiniais metais buvo ne didesnės kaip 100 tūkst. Lt, ir naujai įregistruotoms įmonėms pirmaisiais mokestiniais metais nereikia mokėti avansinio socialinio mokesčio.

- Mokestis už aplinkos teršimą. Mokesčio už aplinkos teršimą tarifai ir tarifų koeficientai nustatomi teršalams ir teršalų grupėms pagal jų kenksmingumą aplinkai, o jų dydžiai pateikiami Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo prieduose. Vadovaujantis šiuo įstatymu, fiziniai asmenys, kurie vykdo individualią veiklą ir savo veikloje naudoja asmenines transporto priemones, nuo mokesčio atleidžiami (Valstybinė mokesčių inspekcija 2007).

Išanalizavus Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo įmonių steigimą galime padaryti tokius palyginimus (žr.5 Lentelė)

5 Lentelė

Didžiosios Britanijos ir Lietuvos verslo įmonių steigimo ypatumai

	UAB Didžiojoje Britanijoje	UAB Lietuvoje	IĮ Didžiojoje Britanijoje	IĮ Lietuvoje
Steigimo išlaidos	(75- 250 Lt)	1128 Lt	0 Lt	875 Lt
Įsteigimo laikas	Nuo 1 iki 5 dienų	Iki 14 dienų	Iki 5 dienų	Iki 14dienų
Steigimo dokumentai	Įmonės memorandumas; Įstatai. 10 ir 12formos.	Steigėjų tapatybės nustatymo dokumentai; Akcininkų gyvenamosios vietos patvirtinimo pažyma; Bankopažyma; Įstatai; Savininko sutikimas suteikti patalpas; Steigiamojo susirinkimo protokolai; Formos JAR-1, JAR-VOV-V, JAR-T, JAR – PP.	Asmens tapatybės pažymėjimas; CWF1 forma.	Forma VP-1/2000; Įmonės nuostatai; Savininko sutikimas suteikti patalpas; Licencija (jei reikalinga); Dokumentai patvir - tinantys duomenis apie steigėjus; Įstatai; Formos formos; JAR-1, JAR-VOV-V, JAR-T, JAR – PP.
Institucijos reikalingos aplankyti steigiant	Registrų centras (Companies House)	Advokatas; Notaras; Registrų centras; Mokesčių inspekcija	Mokesčių inspekcija (Homeland Revenue&Custom)	Advokatas; Notaras; Registrų centras; Mokesčių inspekcija

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Pagal lentelėje pateiktus duomenis galima teigti, kad Lietuvoje įmonės įsteigimas reikalauja daugiau laiko iki keturiolikos dienų, kai Anglijoje iki penkių dienų. Įmonės įsteigimo kaina Lietuvoje skiriasi vos ne penkiais kartais nuo Anglijos ir pats steigimas yra reguliuojamas daugybės valstybinių institucijų. Reikia pateikti ir pildyti daugiau formų.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išanalizavus reikalavimus ir pagalbas pradedant verslą Didžiojoje Britanijoje ir Lietuvoje, galima padaryti tokias **išvadas**:

1. Išanalizavus autorių pateiktus verslo apibūdinimus galima teigti, kad: verslas – veikla, kuri vyksta perkant ir parduodant prekes ar paslaugas.

2. Galima išskirti tokias verslo reguliavimo formas: teisinis reguliavimas (įstatymais ir kitais teisės aktais yra apibrėžiami valstybinių institucijų įgaliojimai nustatyti taisykles ir sąlygas ūkinei ir komerciniai veiklai), administracinis reguliavimas (tai vyriausybės institucijos, kurios prižiūri, kaip laikomasi nustatytos veiklos sąlygų ir taisyklių), ūkinė veikla, netiesioginės subsidijos (mokestinės ir pinigines-kreditines politikos pagalba), tiesioginės subsidijos (naudojamos finansuoti fundamentalius mokslinius tyrimus ir tiriamiesiems – konstrukciniams darbams atlikti).

3. Lietuvoje įmonės įsteigimas reikalauja daugiau laiko iki keturiolikos dienų, kai Anglijoje iki penkių dienų. Įmonės įsteigimo kaina Lietuvoje skiriasi vos ne penkiais kartais nuo Anglijos ir pats steigimas yra reguliuojamas daugybės valstybinių institucijų. Reikia pateikti ir pildyti daugiau formų.

4. Didžiojoje Britanijoje lengvesnė įmonės administravimo sistema. Mažiau formalumų. Ataskaitas ir informaciją, kurią reikalinga pateikti valstybinėms institucijoms, galima pateikti internetu. Nauja įmonė savo finansines ataskaitas turi pateikti tik po dviejų metų. Yra duodama laiko įmonei isitvirtinti ir tik po to apdedama mokesčiais.

5. Lietuvoje valstybė skiria labai mažai dėmesio verslą pradedantiems ar jau pradėjusiems verslininkams. Yra deklaruojama, kad galima gauti paskolas su valstybės skiriama garantija, tačiau pradedantiems verslininkams tai yra neįmanoma arba labai sunku, nes tų paskolų suteikimas vyksta per bankus, o bankai yra pelno siekiančios organizacijos ir jos baimindamosios, kad jaunos įmonės gali bankrutuoti, uždeda labai didelius „saugiklius“, kas daro paskolos gavimą labai sunkiu.

6. Didžiojoje Britanijoje praitatus verslas skiria labai daug dėmesio naujų verslo šakų steigimui. Tai daroma per įvairias pagalbos organizacijas, į kurias gali kreiptis nauji ar jau veiklą vykdančios verslininkai ir gauti finansinę paramą. Vykdomi įvairūs apdovanojimai, skiriamos premijos geriausioms verslo idėjoms, geriausiai verslą vykdančioms metų įmonėms,

organizuojami įvairūs kursai, verslo vakarienės, kurių metu yra suburiami jau versle seniai dirbantys ir tik pradedantys verslininkai, kur pastarieji gali užmegsti naujų kontaktų .

7. Verslo inkubatoriai, technologijų parkai, šitos organizacijos deklaruoja, kad teikia pagalbą naujai besikuriančiam verslui. Taip jos tą daro, bet tik siauram verslo šakų ratui t.y., tik tokiam verslui, kuris susijęs su mokslu arba teikia paslaugas toms įmonėms, kurios veikia verslo inkubatorių teritorijoje.

8. Vyriausybės įsteigta INVEGA nevykdo numatytų funkcijų: neteikia mikrokreditų ir nevykdo rizikos kapitalo investavimo į smulkias įmones. Banke kreipiantis paskolos su INVEGA laidavimu bankas vis tiek prašo turto, kurį būtų galima užstatyti, o najai įmonei tai yra labai didelis reikalavimas, kurį pakankamai sunku įvykdyti.

Lietuvos verslo reguliavimo sistemos “patobulinimui“ galima pateikti tokius **pasiūlymus**:

1. Reikėtų supaprastinti sudėtingą mokesčių administravimo sistemą ir rasti būdų kaip sumažinti mokesčius. Pritaikant pastovesnę ir paprastesnę mokesčių administravimo sistemą su mažesniais mokesčiais. Tik tuomet bus sukuriama palankesnė aplinka sąžiningumui bei verslui būti legaliam ir tai turėtų skatinti verslininkus laikytis įstatymų ir mokėti mokesčius.

2. Aktyviau teikti informaciją susijusią su parama ir visais kitais su verslu susijusiais klausimais. Manychiau tai būtų galima padaryti įdiegus viena informacijos platinimo sistemą kaip Didžiojoje Britanijoje esanti „Business Link „.

3. Tobulinti paramos verslui teikimą - mažinant biurokratinius suvaržymus, nes tai didžiausia verslininkų, siekiančių gauti paramą problema.

4. Valstybė turėtų investuoti į naujų technologijų diegimą, kuris palengvintų bendravimą su verslininkais t.y., kad verslininkai galėtų su valstybinėmis įstaigomis bendrauti neišeinant iš kontoros.

5. Verslininkams norėčiau palinkėti patiems labiau domėtis plėtrą skatinančiomis priemonėmis ir patiems jungtis į organizacijas, kurios padėtų ne tik naujai besikuriančioms, bet ir jau veikiančioms įmonėms.

JAKŠTYS Jonas (2007) Great Britain and Lithuanian Changes of Business Regulation Systems. MBA* Graduation Paper. Kaunas: Kaunas faculty of Humanitie, Vilnius University. 58 p.

SUMMARY

Recently Lithuania is the most rapidly growing state under the point of economics. However, business in Lithuania is quite constricted by diverse ways of regulation related to business system. Consequently, a lot of Lithuanian companies that already are in business or especially those which have been established recently or ones in the process of establishment face various issues related taxes, licenses and plenty of other questions concerning administration and management of an enterprise.

The object of this research involves business regulation systems in Great Britain and Lithuania.

The goal of this thesis is to identify how it would be possible to “improve” (develop) the business regulation system in Lithuania through the application of already existent business regulation system in Great Britain.

The performed research has reflected that business in Lithuania is constrained by constantly changing laws and lots of formalities. There is also no smoothly working system that would encourage the expansion of business.

The thesis consists of three parts, conclusions and suggestions (there are not included lists of references and annexes). The thesis involves fifty pages. There fourteen figures and two tables in it. There have been applied fifty eight sources of literature and information.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

MOKSLINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. АЗРИЛИЯНА, А. Н. (1999) *Большой экономический словарь*. Москва: Институт новой экономики. 1245 с. ISBN 5-8937-004-3.
2. LEONIENĖ B. (1998) *Verslo pradmenys* Kaunas Poligrafija ir Informatika 222p. ISBN 9986-850-04-05.
3. JUOZAITIENĖ L., STEPONKIENĖ I. (2002) *Verslo vadybos įvadas. Mokomoji knyga*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 165p.
4. GRONSKAS, V. (1993) *Verslo ekonomika*. Kaunas: Raidė. 207 p.
5. KOLPINGO KOLEGIJA. (2002) *smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į europos sąjungą kontekste*. Mokslinės praktinės konferencijos pranešimų medžiaga Kaunas 93 p.
6. SIMONAVIČIENĖ, Ž. (2003) *Verslo administravimas*. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija. 172 p. ISBN 9955-09-531-8.
7. GILPIN R. (1998) *Tarptautinių santykių politinė ekonomija*. Algarvė, 519 p. ISBN:9986-856-21-3
8. GLUECK WILLIAM F (1990). *Business Policy and strategic Management*. McGraw-Hill. Inc.,
9. *Gosudarstvenoje regulirovanije rinočnoi ekonomiki*. - Maskva. Ekonomika. 2001
10. KLIMAŠAUSKIENĖ D. (1998) *Vyriausybės vaidmuo rinkos ekonomikoje*. - Vilnius. 53 p.
11. GIDE ir RIST. (1932) *Ekonominių teorijų istorija*. Kaunas. VDU. 766 p.
12. DEDELIENĖ (1998) *Smulkus ir vidutinis verslas*. - Vilnius. 64 p.
13. BRAZAUSKIENĖ R., BRAZAUSKAS (1999) S., *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros Lietuvoje teisinės sąlygos*. Vilnius. Eugrimas, 128 p.
14. SIMONAVIČIENĖ, Ž. (2002) *Verslo priežiūros institucijos*. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija. 114 p. ISBN 9955-09-299-8.
15. SIMONAVIČIENĖ Ž. (1998) *Smulkaus ir vidutinio verslo vystymosi problemos Lietuvoje*. Ekonomika ir vadyba - 98. Tarpt. konf. praneš. medž. kauans Technologija,
16. SIMONAVIČIENĖ Ž. (2002) *Valstybinis verslo reguliavimas*. Kaunas: Technologija,. 114 p
17. STOKES, Charles; STOKES, Florence. (1992) *Small business management*. London: DP Publications LTD. 408 p. ISBN 1858051371.
18. PALIULYTĖ R. (1997) *Ekonominės minties istorija*. Vilnius. VU. 63 p.

19. EUROPOS KOMITETAS.(2002) *Verslo steigimas Europos Sąjungos šalyse* Vilnius 400p. ISBN 9955-9553-1-7
20. SŪDŽIUS, V. (2001) *Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas*. Vilnius: Kronta. 287 p. ISBN 9986-879-51-5.
21. Verslo inkubatorių vadyba. Metodinė priemonė. (2001) Kaunas: Technologija. 127 p. ISBN 9986-13-966-X.
22. F.A. FON HAJEKAS (1991) *Kelias į vergovę* Vilnius Mintis. 329 p.
23. HEILBRONER R. (1995) *Didieji ekonomistai*. Vilnius: Amžius (Atviros Lietuvos fondas),. 394p. ISBN 9986-430-25-9
24. LUKOŠEVIČIUS V. STANKEVIČIUS P. (2003) *Teorinė ekonomika 1 dalis* Vilniaus pedagoginis universitetas ISBN 9955-516-34-8
25. MERCARDO, S.; WELFORD, R.; PRESCOTT, Kate. (2001) *European business*. Fourth edition. Harlow: Pearson Education Limited. 592 p. ISBN 0-273-64600-1.
26. PASS, Christopher; LOWES, Bryon; DAVIES, Leslie. (1997) *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Baltijos bisnis. 583 p. ISBN 9986-604-01-X.
27. ROSENBERG, Jerry Martin. (1983) *Dictionary of business and management*. New York: John Wiley & Sons. 564 p. ISBN 0-471-86730-6.
28. LUKAŠEVIČIUS, K. MARTINKUS, B. (2001) *Verslo vadyba*. Kaunas: Technologija. 300 p. ISBN 9955-09-028-6.
29. MARTINKUS, B. (1999) *Verslininkystė*. Kaunas: Technologija. 171 p.
30. GRONSKAS, V. (1995) *Verslas, pseudoverslas ir antiverslas*. Kaunas: Kauno vadybos ir kalbų koledžo leidykla. p. 11-19. ISBN 9986-692-00-8.
31. CHANG, S. *Modern Economics*.- Boston; London; Sydney; Toronto, 1990.- 486 p.
32. ČIČINSKAS J. *Ekonomikos teorija: II dalis: Makroekonomika* Vinius., 1991.- 232 p.

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SARAŠAS

- 1 Laisvosios rinkos institutas. Verslo reguliavimas . [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta kovo 18 d.] prieiga per internetą www.lrinka.lt/Leidiny/Reguliavimas/1999.1.redakcinis.phtml+verslo+reguliavimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=1
- 2 Taxes, payrols & returns [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2005 gruodžio 20 d.] prieiga per internetą <http://www.businesslink.gov.uk/>
- 3 Business names & stuctures [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2005 gruodžio 20 d.] prieiga per internetą <http://www.businesslink.gov.uk>

- 4 HSBC banko pateikta informacija „starting a business“
- 5 Company Registration [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2005 gruodžio 19 d.] prieiga per internetą <http://www.companieshouse.gov.uk>
- 6 Princes Trust [interaktyvus] 2006 [žiūrėta kovo 16d.] prieiga per internetą www.princes-trust.org.uk
- 7 East London Small Business Centre [interaktyvus] 2006 [žiūrėta kovo 16d.] prieiga per internetą <http://www.goeast.org/>
- 8 Shell LiveWire[interaktyvus] 2006 [žiūrėta kovo 18d.] prieiga per internetą <http://www.shell-livewire.org/>
- 9 VAT – Customs and Excise [interaktyvus] 2006 [žiūrėta kovo 18d.] prieiga per internetą www.hmce.gov.uk
- 10 Lietuvos statistikos departamentas [interaktyvus] 2006 kovo 06 d. prieiga per internetą <http://www.std.lt>
- 11 Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra[interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2006 sausio 10 d.] prieiga per internetą <http://www.svv.lt>
- 12 Positive minds [interaktyvus] 2006 balandžio 15 d. prieiga per internetą www.futuretrend.co.uk
- 13 Learn direct [interaktyvus] 2006 balandžio 15 d. prieiga per internetą <http://www.learn-direct.co.uk>
- 14 SAVICKAS, U. (2004) Euro projektai. *Projektų finansavimo galimybės*. Pristatymo medžiaga.
- 15 Anykščių savivaldybės interneto tinklapis.[žiūrėta 2004 m. lapkričio 10 d.]. 47 p. Prieiga per internetą: <http://www.anyksciai.lt/failai/verslo%20finansavimo%20galimybes1.pps>
- 16 Lietuvos notarų rūmai [interaktyvus] 2007 kovo 15d. Prieiga per internetą <http://www.notarai.lt/getfile.aspx?klatdokid=501130a1-7cc9-4b3b-9b97-35f05246ae01>
- 17 JUREVIČIUS, Balčiūnas & Bartkus advokatų profesinė bendrija [interaktyvus] 2007 kovo 12d. Prieiga per internetą <http://www.jbp.lt/upload/doc/lt/juridiniai%20asmenys%20registravimas.pdf>
- 18 Inovacijų portalas [interaktyvus] 2007 vasario 19d. prieiga per internetą <http://www.inovacijos.lt/index.php?-1922043099>
- 19 Statistic department [interaktyvus] 2007 [žiūrėta 2007 kovo 10d.] prieiga per internetą <http://www.statistics.gov.uk/STATBASE/ssdataset.asp?vlnk=7066>
- 20 Lietuvos Respublikos Seimas. Įmonių įstatymas [interaktyvus] 2007 [žiūrėta 2007 kovo 5d] prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/>
22. Daiwa Anglijos ir Japonijos paramos fondas [interaktyvus] 2007 [žiūrėta 2007 sausio 7d.] prieiga per internetą http://www.dajf.org.uk/page_e.asp?Section=Grants&ID=81

23. Finance and Grants [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2006 lapkričio 10d.] prieiga per internetą <http://www.businesslink.gov.uk/bdotg/action/layer?topicId=1073869074&r.s=sl>
24. Lietuvos darbo birža [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2006 gruodžio 15d.] prieiga per internetą http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm
25. Valstybinė įmonė Registrų centras [interaktyvus] 2007 [žiūrėta 2007 sausio 12d] prieiga per internetą <http://www.kada.lt/jar/atmintines/e-gidas>.
26. Nepriklausomas internetinis portalas [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2006 spalio 10d] prieiga per internetą <http://www.straipsniai.lt/vadyba/puslapis/3625>
27. East England inovation center [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2006 spalio 16d.] prieiga per internetą <http://www.innovation-east.co.uk/>
28. Valstybinė mokesčių inspekcija [interaktyvus] 2007 [žiūrėta 2007 sausio 19d.] prieiga per internetą <http://www.vmi.lt/lt/>

PRIEDAI

1 PRIEDAS 10 forma pildoma įregistruojant uždarają akcinę bendrovę.....	66
2 PRIEDAS 12 forma sutikimo deklaracija su įmonių įstatymais	69
3 PRIEDAS CWF1 forma pildoma įregistruojant individualią įmonę.....	70
4 PRIEDAS BARCLAYS banko pildoma anketa sąskaitos atidarymui	72
5 PRIEDAS Prašymas registruoti juridinių asmenų registre.....	70
6 PRIEDAS Forma skirta duomenims apie savininką surinkti	75
7 PRIEDAS CWF1 Vienasmenio valdymo organo forma	76
9 PRIEDAS BARCLAYS Forma parašo pavyzdžiui patvirtinti.....	77

10 forma pildoma įregistruojant uždarają akcinę bendrovę

10

Please complete in typescript,
or in bold black capitals.
CHWP000

First directors and secretary and intended situation of registered office

Notes on completion appear on final page

Company Name in full

Proposed Registered Office

(PO Box numbers only, are not acceptable)

Post town

County / Region

Postcode

If the memorandum is delivered by an agent for the subscriber(s) of the memorandum mark the box opposite and give the agent's name and address.

Agent's Name

Address

Post town

County / Region

Postcode

Number of continuation sheets attached

You do not have to give any contact information in the box opposite but if you do, it will help Companies House to contact you if there is a query on the form. The contact information that you give will be visible to searchers of the public record.

Tel

DX number

DX exchange

Companies House receipt date barcode
This form has been provided free of charge by Companies House

When you have completed and signed the form please send it to the Registrar of Companies at:

Companies House, Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ DX 33050 Cardiff
for companies registered in England and Wales

or

Companies House, 37 Castle Terrace, Edinburgh, EH1 2EB

for companies registered in Scotland

DX 235 Edinburgh

or LP - 4 Edinburgh 2

1 PRIEDAS (TĘSINYS)

Directors (see notes 1-5)

Please list directors in alphabetical order

	NAME	*Style / Title	<input type="text"/>	*Honours etc	<input type="text"/>
* Voluntary details	Forename(s)	<input type="text"/>			
	Surname	<input type="text"/>			
	Previous forename(s)	<input type="text"/>			
	Previous surname(s)	<input type="text"/>			
†† Tick this box if the address shown is a service address for the beneficiary of a Confidentiality Order granted under section 723B of the Companies Act 1985 otherwise, give your usual residential address. In the case of a corporation or Scottish firm, give the registered or principal office address.	Address ††	☐			
	Post town	<input type="text"/>			
	County / Region	<input type="text"/>	Postcode	<input type="text"/>	
	Country	<input type="text"/>			
	Date of birth	Day	Month	Year	Nationality
		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	Business occupation	<input type="text"/>			
	Other directorships	<input type="text"/>			
		<input type="text"/>			
	I consent to act as director of the company named on page 1				
	Consent signature	<input type="text"/>			Date
		<input type="text"/>			<input type="text"/>

<p>This section must be signed by either an agent on behalf of all subscribers or the subscribers (i.e those who signed as members on the memorandum of association).</p>	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>
	Signed	<input type="text"/>	Date	<input type="text"/>

1 PRIEDAS (TĘSINYS)

Company Secretary (see notes 1-5)

Company name

NAME *Style / Title *Honours etc

* Voluntary details Forename(s)

Surname

Previous forename(s)

Previous surname(s)

†† Tick this box if the address shown is a service address for the beneficiary of a Confidentiality Order granted under section 723B of the Companies Act 1985 otherwise, give your usual residential address. In the case of a corporation or Scottish firm, give the registered or principal office address.

Address ††

Post town

County / Region Postcode

Country

I consent to act as secretary of the company named on page 1

Consent signature **Date**

Directors (see notes 1-5)

Please list directors in alphabetical order

NAME *Style / Title *Honours etc

Forename(s)

Surname

Previous forename(s)

Previous surname(s)

†† Tick this box if the address shown is a service address for the beneficiary of a Confidentiality Order granted under section 723B of the Companies Act 1985 otherwise, give your usual residential address. In the case of a corporation or Scottish firm, give the registered or principal office address.

Address ††

Post town

County / Region Postcode

Country

Day Month Year **Nationality**

Date of birth

Business occupation

Other directorships

I consent to act as director of the company named on page 1

Consent signature **Date**

12 forma sutikimo deklaracija su įmonių įstatymais

12

Please complete in typescript, or in bold black capitals.

Declaration on application for registration

CHWP000

Company Name in full

I,

of

† Please delete as appropriate.

do solemnly and sincerely declare that I am a † [Solicitor engaged in the formation of the company][person named as director or secretary of the company in the statement delivered to the Registrar under section 10 of the Companies Act 1985] and that all the requirements of the Companies Act 1985 in respect of the registration of the above company and of matters precedent and incidental to it have been complied with.

And I make this solemn Declaration conscientiously believing the same to be true and by virtue of the Statutory Declarations Act 1835.

Declarant's signature

Declared at

Day Month Year

On

--	--	--	--	--	--	--	--

Ⓜ Please print name.

before me Ⓜ

Signed

Date

† A Commissioner for Oaths or Notary Public or Justice of the Peace or Solicitor

You do not have to give any contact information in the box opposite but if you do, it will help Companies House to contact you if there is a query on the form. The contact information that you give will be visible to searchers of the public record.

Tel	
DX number	DX exchange

Companies House receipt date barcode

This form has been provided free of charge by Companies House.

Form revised 10/03

When you have completed and signed the form please send it to the Registrar of Companies at:

Companies House, Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ DX 33050 Cardiff for companies registered in England and Wales

or

Companies House, 37 Castle Terrace, Edinburgh, EH1 2EB for companies registered in Scotland

DX 235 Edinburgh or LP - 4 Edinburgh 2

CWF1 forma pildoma įregistruojant individualią įmonę

Becoming self-employed and registering for National Insurance contributions and/or tax

You must tell us when you start working for yourself – that is when you become self-employed.

The easiest way is to call the Self-Employed Registration Helpline on

08459 15 45 15

Check this form first for the details you must give to the operator.

You can also

- fill in this form and post it to

**National Insurance Contributions Office
Central Agent Authorisation Team
Longbenton
Newcastle upon Tyne
NE98 1ZZ, or**

- take it to any HM Revenue & Customs office.

Please tick the box if you would like us to send you a copy of 'Starting up in business' guide after you have registered. Or you can find it on the website at www.hmrc.gov.uk/startingup

If you are going to do all your work for one person or firm, you may be an employee. For more information you can

- visit any HM Revenue & Customs office, or
- telephone the Self Assessment Helpline on **0845 9000 444**.

If you delay telling us you are self-employed for three months or more you may have to pay a penalty of £100. If you know you are registering late, please tell us the reason for the delay on a separate piece of paper.

(Please complete this form in CAPITALS)

Yourself

Mr, Mrs, Ms, Miss
or other title

First names

--	--

Surname

--

Your date of birth (for example 09/08/1972)

Day	Month	Year

Your National Insurance number

Letters	Numbers	Numbers	Numbers	Letter

Address
Postcode

Your home phone/mobile number

--

Your home e-mail address

--

Please tell us your most recent tax reference number. If previously employed it will be the employer reference shown on your PAYE end of year form P60 or P45 or if previously self-employed it will be the ten digit reference (under UTR) in the top left hand corner on page 1 of your Tax Return.

--

If you are not a UK resident, and within the last 12 months have come to the UK from abroad, please tick the box.

If you are employed as well as working for yourself

If you have any paid employment in addition to being self-employed please enter your employer's name and address details below.

Employer

--

Address

--

--

Postcode

--

Your business

When did you start working for yourself?

Day	Month	Year

What sort of self-employed work do you do?

--

If you intend working as a subcontractor in the Construction Industry you must have a HM Revenue & Customs registration card to get paid. To find out how to get one contact any HM Revenue & Customs office immediately.

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

Your business continued

Please tick the box if you are a Share Fisherman (see leaflet CA11 for further information).

Please tick the box if you are on the New Deal 25+ scheme.

What is your business name and address?

Name
Address
Postcode

Your business telephone number

Your business e-mail address

What is your position in the business? For example, sole trader, partner.

Do you have any business partners? *✓ tick as appropriate*
Yes No

If you have business partners they also must register as individuals for National Insurance contributions.

Business partner's full name

Business partner's National Insurance number

Letters	Numbers	Numbers	Numbers	Letter
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Business partner's address

Address
Postcode

If you have more than one partner please write their names, addresses and National Insurance numbers on a separate piece of paper and send it to us with this form.

If you are, or will be, doing all your work for one person or firm, please enter their name and address.

Full name
Address
Postcode

How to pay your Class 2 NICs

For tax year 2006-07 self-employed National Insurance contributions are £2.10 per week.

To arrange payment of your National Insurance contributions just fill in the Direct Debit mandate attached.

If you are unable to pay by Direct Debit we will arrange to send you a bill every 13 weeks. These will be issued in January, April, July and October.

If you expect your income from the business to be below £4,465 for the tax year 6 April 2006 to 5 April 2007 you may not have to pay National Insurance contributions. If you would like more information on the Small Earnings Exception (SEE) tick the box.

Employing someone else

If you are thinking of taking someone on, or already employ someone else, please phone the New Employer's Helpline on 0845 607 0143. Or tick the box and we will send you more information.

VAT

Please read the note about VAT in the attached leaflet.

If you would like a VAT registration application form tick the box.

Signed

Date

Day	Month	Year
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

BARCLAYS banko pildoma anketa sąskaitos atidarymui

Prašymas registruoti juridinių asmenų registre

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos teisingumo ministro
2006 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1R - 204

JAR - 1

PRAŠYMAS

REGISTRUOTI JURIDINIŲ ASMENŲ REGISTRE

(pažymėti „⊙“)

- Juridini asmeni Užsienio juridinio asmens filialą Pakeistus steigimo dokumentus
 Juridinio asmens filialą Užsienio juridinio asmens atstovybę Pakeistus duomenis*
 Juridinio asmens atstovybę

1. Juridinio asmens kodas** (Pildoma registruojant pakeitimus)		1.1. Juridinio asmens pavadinimas**		
2. Filialo ar atstovybės kodas (Pildoma registruojant pakeitimus)		2.1. Filialo ar atstovybės pavadinimas		
3. Buveinė (adresas)	3.1. Savivaldybė		3.2. Miestas (kaimas)	
	3.3. Gatvė	3.3.1. Namų Nr.	3.3.2. Korpuso Nr.	3.3.3. Patalpos Nr.
	3.4. Gatvė (pildoma kampinio namo atveju)	3.4.1. Namų Nr.	3.4.2. Korpuso Nr.	3.4.3. Patalpos Nr.
4. Buveinės unikalūs Nr. Nekilnojamojo turto registre (pagal NTR išrašą) - - :				
5. Teisinė forma (pažymėti „⊙“)		<i>Pagal poreikį pildomos formos</i>		
☐ akcinė bendrovė ☐ uždaroji akcinė bendrovė ☐ Europos bendrovė ☐ tikroji ūkinė bendrija ☐ komanditinė ūkinė bendrija ☐ Europos ekonominių interesų grupė ☐ žemės ūkio bendrovė ☐ kooperatinė bendrovė ☐ individuali įmonė ☐ kredito unija ar kita kredito įstaiga		Akcinei bendrovei, uždarojai akcinei bendrovei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-ST1, JAR-ST2, JAR-ST3, JAR-AF, JAR-AJ, JAR-ATP, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP. Europos bendrovei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-PO1, JAR-PO2, JAR-PO3, JAR-BP1, JAR-BP2, JAR-T, JAR-PP, JAR-KO. Tikrajai ūkinei bendrijai, komanditinei ūkinei bendrijai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-TN1, JAR-TN2, JAR-T, JAR-PP. Europos ekonominių interesų grupei: JAR-VO-V, JAR-T, JAR-PP, JAR-EIG1, JAR-EIG2, JAR-BP1, JAR-BP2, JAR-KO. Žemės ūkio bendrovei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP. Kooperatinei bendrovei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-RK1, JAR-RK2, JAR-T, JAR-PP. Individualiai įmonei: JAR-VO-V, JAR-S, JAR-T, JAR-PP. Kredito unijai ar kitai kredito įstaigai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-ST1, JAR-ST2, JAR-ST3, JAR-PK1, JAR-PK2, JAR-RA, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP.		

* Pildomi tik tie duomenys, kurie keičiami. Juridinio asmens kodas ir pavadinimas pildomi visais atvejais (kai keičiami filialo ar atstovybės duomenys, pildomas filialo ar atstovybės kodas ir pavadinimas). Keičiant pavadinimą, rašomas naujas pavadinimas

** Nepildoma užsienio juridinių asmenų filialų ar atstovybių steigėjams

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

<ul style="list-style-type: none"> valstybės įmonė savivaldybės įmonė valstybės biudžetinė įstaiga savivaldybės biudžetinė įstaiga viešoji įstaiga asociacija bendrija gyvenamųjų namų statybos bendrija sodininkų bendrija advokatų profesinė bendrija labdaros ir paramos fondas politinė partija religinė bendruomenė ar bendrija 	<p>Valstybės įmonei, savivaldybės įmonei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA2, JAR-T, JAR-STP, JAR-PP.</p> <p>Valstybės biudžetinei įstaigai, savivaldybės biudžetinei įstaigai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-STP, JAR-T, JAR-PP</p> <p>Viešajai įstaigai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-KO, JAR-T, JAR-PP.</p> <p>Asociacijai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP.</p> <p>Bendrijai (daugiabučių namų savininkų, individualių gyvenamųjų namų savininkų, garažų savininkų, poilsio namų savininkų, kūrybinių dirbtuvių savininkų ir kt. negamybinių pastatų patalpų savininkų): JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP.</p> <p>Gyvenamųjų namų statybos bendrijai, sodininkų bendrijai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP.</p> <p>advokatų profesinė bendrija: JAR-VO-V, JAR-T, JAR-PP, JAR-ABN.</p> <p>Labdaros ir paramos fondui: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T; JAR-PP.</p> <p>Politinei partijai: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-KO, JAR-T, JAR-PP.</p> <p>Religinei bendruomenei ar bendrijai: JAR-VO-V, JAR-KO, JAR-DA1, JAR-DA2, JAR-T, JAR-PP.</p>
<p>6. Juridinio asmens padalinys</p> <ul style="list-style-type: none"> juridinio asmens filialas juridinio asmens atstovybė užsienio juridinio asmens filialas užsienio juridinio asmens atstovybė 	<p><u>Pagal poreikį pildomos formos:</u></p> <p>Juridinio asmens filialui ar atstovybei: JAR-VO-V, JAR-PP, JAR-FV.</p> <p>Užsienio juridinio asmens filialui ar atstovybei: JAR-VO-V, JAR-VO-BV1, JAR-VO-BV2, JAR-T, JAR-PP, JAR-FV, JAR-SG1, JAR-SG2</p>
<p>7. Teisinis statusas*</p> <p>7.1. Teisinio statuso įgijimas ar pakeitimas</p> <ul style="list-style-type: none"> reorganizuojamas dalyvaujantis reorganizavime pertvarkomas restruktūrizuojamas bankrutuojantis bankrutavęs likviduojamas dalyvaujantis atskyrimo inicijuojantis Europos bendrovės steigimą jungimo būdu inicijuojantis Europos bendrovės steigimą valdymo (holdingo) būdu Europos bendrovė, kurios buveinė perkeliamas <p>7.2. Teisinio statuso netekimas</p>	<p><u>Pagal poreikį pildomos formos:</u></p> <p>JAR-TST1, JAR-LK1, JAR-LK2, JAR-BP1, JAR-BP2, JAR-PP</p>

* Nepildoma užsienio juridinio asmens ar kitos organizacijos filialo ar atstovybės steigėjams

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

8. Sutartis <div style="text-align: right;"> ☐ franšizės ☐ subfranšizės </div>		Registruojant sutarties sudarymo, keitimo ar pasibaigimo faktą pildoma forma JAR – FR.		
9. Prokūra Bendroji prokūra		Registruojant prokurą pildomos formos JAR –PRO, JAR – PP.		
10. Paramos gavėjo statusas		(pažymėti „ ☐ “) <div style="text-align: right;"> ☐ suteikti ☐ panaikinti </div>		
11. Finansiniai metai		11.1. Pradžios data - - mėnuo - diena	11.2. Pabaigos data - - mėnuo - diena	
12. Veiklos laikotarpis, jeigu jis ribotas	12.1. Laikotarpio pabaiga - - (metai-mėnuo-diena)	12.2. Kitaip steigimo dokumente nustatytas terminas		
13. Steigimo dokumento sudarymo data - - (metai-mėnuo-diena)				
14. Juridinio asmens organai* (pažymėti „ ☐ “) *	14.1. Vienasmenis valdymo organas: ☐ Taip ☐ Ne		14.1.1. Pavadinimas	
	14.2. Kolegialus valdymo organas: ☐ Taip ☐ Ne		14.2.1. Pavadinimas	14.2.2. Narių skaičius
	14.3. Stebėtojų taryba ☐ Taip ☐ Ne (Pildoma akcinei bendrovei, uždarajai akcinei bendrovei, kredito unijai ir centrinei kredito įstaigai)		14.3.1. Narių skaičius	
	14.4. Priežiūros organas ☐ Taip ☐ Ne (Pildoma Europos bendrovei)		14.4.1. Pavadinimas	14.4.1. Narių skaičius
	14.5. Paskolų komiteto narių skaičius (Pildoma kredito unijai ar kitai kredito įstaigai)		14.6. Revizijos komisijos narių skaičius (Pildoma kooperatinėms bendrovėms)	
	14.7. Kiti organai ☐ Taip ☐ Ne (Pildoma JAR – KO)			
	15. Registro tvarkytojui teikiami dokumentai		1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) ...	

* Kai keičiamas organas ar organo narys (nariai) 14.1. ÷ 14.7. punktuose užpildoma „taip“

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

16. Formos, lapų skaičius (Formoms, kurios nurodytos 5+9, 14.7 puntuose, įrašyti jų lapų skaičių)	JAR - VO - V		JAR - TST1		JAR - ABN	
	JAR - VO - BV1		JAR - DA1		JAR - BP1	
	JAR - VO - BV2		JAR - DA2		JAR - BP2	
	JAR - ST1		JAR - RK1		JAR - KO	
	JAR - ST2		JAR - RK2		JAR - T	
	JAR - ST3		JAR - RA		JAR - PP	
	JAR - PO1		JAR - TN1		JAR - SG1	
	JAR - PO2		JAR - TN2		JAR - SG2	
	JAR - PO3		JAR - AF		JAR - FR	
	JAR - LK1		JAR - AJ		JAR - PRO	
	JAR - LK2		JAR - ATP		JAR - FV	
	JAR - PK1		JAR - EIG1		JAR - S	
	JAR - PK2		JAR - EIG2		JAR - STP	

Prašymą ir prašyme nurodytus dokumentus Juridinių asmenų registro tvarkytojui perduoda notaras: Taip Ne

Prašymo užpildymo data

- -
(metai-mėnuo-diena)

(parašas)

(vardas, pavardė)

Forma skirta duomenims apie savininką surinkti

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos teisingumo ministro
2006 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1R - 204

JAR-S

Juridinio asmens kodas	Juridinio asmens pavadinimas
------------------------	------------------------------

Savininkas *

1. Vardas		2. Pavardė		
3. Asmens kodas		3.1. Užsienio fizinio asmens kodas <small>(Pildomas kartu su šalies raidiniu kodu)</small>		
4. Gyvenamoji vieta	4.1. Savivaldybė		4.2. Miestas (kaimas)	
	4.3. Gatvė		4.3.1. Namų Nr.	4.3.2. Korpuso Nr.
	4.4. Gatvė (pildoma kampinio namo atveju)		4.4.1. Namų Nr.	4.4.2. Korpuso Nr.
Jei gyvenamoji vieta užsienyje	4.5. Šalis		4.6. Adresas	

Vienasmienio valdymo organo forma

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos teisingumo ministro
2006 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1R - 204

JAR-VO-V

Juridinio asmens kodas (Pildoma registruojant pakeitimus)	Juridinio asmens pavadinimas
--	------------------------------

Vienasmennis valdymo organas

1. Vardas		2. Pavardė			
3. Asmens kodas		3.1. Užsienio fizinio asmens kodas (Pildomas kartu su šalies raidiniu kodu)			
4. Gyvenamoji vieta	4.1. Savivaldybė		4.2. Miestas (kaimas)		
	4.3. Gatvė		4.3.1. Namų Nr.	4.3.2. Korpuso Nr.	4.3.3. Buto Nr.
	4.4. Gatvė (pildoma kampinio namo atveju)		4.4.1. Namų Nr.	4.4.2. Korpuso Nr.	4.4.3. Buto Nr.
Jeigu gyvenamoji vieta užsienyje		4.5. Šalis		4.6. Adresas	
5. Teisių ribos *					
6. Paskyrimo (išrinkimo) data - - (metai-mėnuo-diena)					

* Pildoma: 1) nustatytas kiekybinis atstovavimas, 2) apribojimai, susiję su teisiniu statusu, 3) teismo nustatyti apribojimai, 4) nušalinimas

8 PRIEDAS

Forma parašo pavyzdžiui patvirtinti

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos teisingumo ministro
2006 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1R - 204

JAR -PP

Kodas	Pavadinimas
-------	-------------

Asmens, turinčio teisę sudaryti sandorius, parašo pavyzdys *

1. Vardas	2. Pavardė
3. asmens kodas	3.1. Užsienio fizinio asmens kodas (Pildomas kartu su šalies raidiniu kodu)
4. Parašo pavyzdys	

Pasirašymo data

- -
(metai-mėnuo-diena)

* Pildoma visiems asmenims, turintiems teisę sudaryti sandorius juridinio asmens vardu